Wymagania edukacyjne do przedmiotu EDUKACJA OBYWATELSKA
na podstawie programu nauczania „Masz wpływ” - wydawnictwo Nowa Era
dla klasy 2 liceum ogólnokształcącego.
Wymagania obowiązują od 1 września 2026 roku.

Legenda:

- (P) – wymaganie obowiązkowe
- (F) – wymaganie fakultatywne
- (DZO) – działanie obywatelskie
- (PR) – projekt
- ® – wymaganie spoza podstawy programowej
- kolor czarny – wymaganie z poziomu rozumienia, niebieski – z poziomu zainteresowania, zielony – z poziomu zaangażowania

ROZDZIAŁ I. Ja i społeczeństwo

PYTANIE WIODĄCE: Co to znaczy być dobrym obywatelem / dobrą obywatelką?

Numer lekcji	Wymagania szczegółowe podstawy programowej P – podstawowe F – fakultatywne DZO – działanie obywatelskie	Zagadnienia/ treści	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY					Proponowane metody i formy pracy	Rekomendacje w zakresie monitorowania osiągnięć uczniów i ich oceniania
			konieczne (dopuszczający) UCZEŃ:	podstawowe (dostateczny) UCZEŃ:	rozszerzające (dobry) UCZEŃ:	dopełniające (bardzo dobry) UCZEŃ:	wykraczające (celujący) UCZEŃ:		
TEMAT LEKCJI: Patriotyzm Liczba godzin: 2									
1.1	**Uczeń:** (P) I.1) wyjaśnia, czym jest patriotyzm; formułuje opinię o różnych formach i sposobach wyrażania identyfikacji z ojczyzną i troski o ojczyznę; rozważa, co to znaczy być dobrym obywatelem (w przeszłości i obecnie) (F) I.1) na wybranych przykładach analizuje wpływ swoich codziennych, indywidualnych wyborów na otoczenie, w tym na środowisko	patriotyzm: narodowy, obywatelski, gospodarczy obrona cywilna obowiązek obywatelski dobry obywatel postawa patriotyczna ojczyzna	– wskazuje po jednym przykładzie patriotyzmu obywatelskiego i narodowego, – wymienia jeden przykład patriotyzmu gospodarczego, – wskazuje dwa przykłady troski o ojczyznę w lokalnej społeczności lub w kraju, – wskazuje jeden sposób na to, jak można być dobrym obywatelem, – wskazuje dwa obowiązki obywatelskie zapisane w *Konstytucji RP*, – podaje jeden przykład realizacji wybranego obowiązku	– wskazuje po dwa przykłady patriotyzmu obywatelskiego i narodowego i w prosty sposób je omawia, – wymienia dwa przykłady patriotyzmu gospodarczego i je omawia, – identyfikuje trzy przejawy troski o ojczyznę w najbliższym otoczeniu, w lokalnej społeczności lub w kraju, – wskazuje dwa sposoby na to, jak być dobrym obywatelem, i krótko je omawia; przedstawia te działania, które już	– wskazuje po trzy przykłady patriotyzmu obywatelskiego i narodowego i je omawia, – wymienia trzy przykłady patriotyzmu gospodarczego i je omawia, – identyfikuje i omawia trzy wybrane przejawy troski o ojczyznę w najbliższym otoczeniu, w lokalnej społeczności lub w kraju, – wskazuje trzy sposoby na to, jak być dobrym obywatelem, i je omawia; deklaruje, które z tych działań podejmie osobiście,	– wskazuje podobieństwa i różnice między patriotyzmem obywatelskim i narodowym; omawia po trzy przykłady odpowiadających im zachowań, – wymienia cztery przykłady patriotyzmu gospodarczego i je omawia, – wskazuje cztery sposoby na to, jak być dobrym obywatelem, i je omawia; deklaruje, które z tych działań podejmie osobiście, lub przedstawia dwa działania, które już podejmuje, – wskazuje cztery obowiązki	– wyjaśnia, co kształtuje nasze postawy patriotyczne ®, – wskazuje podobieństwa i różnice między patriotyzmem obywatelskim i narodowym; omawia po cztery przykłady odpowiadających im zachowań, – analizuje cztery przykłady zachowań będących przejawem patriotyzmu gospodarczego, – analizuje pięć sposobów na to, jak być dobrym obywatelem, – analizuje jeden przykład sytuacji	analiza wyników badań praca z tekstem autorefleksja formułowanie opinii praca plastyczna / praca kreatywna praca z tekstem źródłowym praca z tekstem podręcznika pytania podsumowujące	rutyny krytycznego myślenia / samoocena pytania metapoznawcze / samoocena obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem

	naturalne i innych ludzi (F) I.6) wyjaśnia, na czym polega obywatelski obowiązek obrony ojczyzny, a także formułuje opinię w sprawie różnych obowiązków w tym zakresie, wyjaśnia znaczenie systemu obrony cywilnej		obywatelskiego przez siebie lub swoich najbliższych, – wymienia jeden przykład obrony cywilnej, – z pomocą nauczyciela wyjaśnia, jak każdy obywatel może zaangażować się w obronę cywilną.	podejmuje, – wskazuje dwa obowiązki obywatelskie zapisane w *Konstytucji RP* i w prosty sposób je omawia, – wymienia dwa przykłady realizacji przez siebie lub swoich najbliższych wybranego obowiązku obywatelskiego, – w prosty sposób wyjaśnia, jak każdy obywatel może zaangażować się w obronę cywilną.	lub przedstawia jedno działanie, które już podejmuje, – wskazuje trzy obowiązki obywatelskie zapisane w *Konstytucji RP* i je omawia, – wymienia trzy przykłady realizacji przez siebie lub swoich najbliższych wybranego obowiązku obywatelskiego, – wyjaśnia, jak każdy obywatel może zaangażować się w obronę cywilną.	obywatelskie zapisane w *Konstytucji RP* i je omawia, – wymienia cztery przykłady realizacji przez siebie lub swoich najbliższych wybranego obowiązku obywatelskiego, – wyjaśnia, w jakich działaniach jest realizowana obrona cywilna w Polsce – podaje trzy przykłady.	w życiu publicznym, w której troska o ojczyznę zamiast łączyć – dzieli ®, – rozważa, z czego wynikają różnice w rozumieniu patriotyzmu ®, – wskazuje wszystkie obowiązki obywatelskie zapisane w *Konstytucji RP* i je analizuje, – analizuje pięć przykładów realizacji przez siebie lub swoich najbliższych obowiązków obywatelskich.		

TEMAT LEKCJI: Grupy społeczne i wspólnoty
Liczba godzin: 1

1.2	**Uczeń:** (P) I.2) identyfikuje różne grupy społeczne i wspólnoty (od rodziny, przez wspólnotę lokalną i państwową, po globalną); ocenia zależności między składowymi tożsamości związanymi z przynależnością do określonych grup i wspólnot	grupa społeczna socjalizacja rodzina wspólnota: lokalna, etniczna, regionalna, globalna tożsamość osobista i społeczna sekta tożsamość narodowa	– w prosty sposób wyjaśnia, co to jest grupa społeczna, i podaje dwa przykłady, – wskazuje po jednym przykładzie grupy inkluzywnej i ekskluzywnej, wtórnej i pierwotnej, – podaje wybraną funkcję rodziny w społeczeństwie, – wskazuje przykładową rolę, którą odgrywa w wybranej grupie społecznej, – podaje przykłady wspólnot: lokalnej, etnicznej, regionalnej i globalnej, – wskazuje po jednej cesze tożsamości osobistej i społecznej.	– wyjaśnia, co to jest grupa społeczna, i podaje trzy przykłady grup, do których należy, – wskazuje pięć cech grup społecznych, – wskazuje dwie wybrane funkcje rodziny w społeczeństwie i w prosty sposób je omawia, – odróżnia grupę społeczną od wspólnoty; wskazuje jedną różnicę, – wskazuje po dwie cechy tożsamości osobistej i społecznej.	– wyjaśnia, co to jest grupa społeczna, i podaje cztery przykłady grup, do których należy, – wskazuje pięć cech grup społecznych i je omawia, – wskazuje po dwa przykłady grupy inkluzywnej i ekskluzywnej, wtórnej i pierwotnej, – wskazuje trzy wybrane funkcje rodziny w społeczeństwie i je omawia, – wyjaśnia w prosty sposób, na czym polega przykładowa rola, którą odgrywa w wybranej grupie społecznej, – analizuje na przykładzie sekty zagrożenia, jakie mogą płynąć z przynależności do grupy, której cele i sposób działania tylko pozornie służą realizacji celów i potrzeb jej członków ®, – określa, czym charakteryzuje się wspólnota, – podaje i omawia w prosty sposób	– wskazuje po trzy przykłady grupy inkluzywnej i ekskluzywnej, wtórnej i pierwotnej, – wskazuje cztery funkcje rodziny w społeczeństwie i je omawia, – omawia przykładową rolę, którą odgrywa w wybranej grupie społecznej, – podaje i omawia przykłady wspólnot: lokalnej, etnicznej, regionalnej i globalnej, wskazując, co spaja te zbiorowości, – analizuje swój udział w wybranej wspólnocie, – wyjaśnia, co składa się na tożsamość, oraz wskazuje różnice między tożsamością osobistą a społeczną, – identyfikuje swoje umiejętności, wiedzę i postawy składające się na tożsamość osobistą, – wskazuje te cechy osobiste, które ułatwiają i utrudniają funkcjonowanie w grupach	– wyjaśnia, co to jest grupa społeczna, i podaje różnorodne przykłady takich grup, – podaje po jednym przykładzie grup inkluzywnej i ekskluzywnej, wskazując, co je różni, – podaje po jednym przykładzie grup wtórnej i pierwotnej, do których należy, – analizuje na przykładzie własnej rodziny cztery funkcje rodziny w społeczeństwie ®, – wyjaśnia, jak zmienia się model rodziny we współczesnym świecie ®, – wskazuje i analizuje grupy społeczne, w których na co dzień funkcjonuje, – omawia dwie przykładowe role, jakie odgrywa w wybranych grupach społecznych, – analizuje swój udział w wybranej wspólnocie ®, – analizuje	autorefleksja mapa myśli rozmowa na forum klasy analiza wyników badań / praca z wynikami badań praca z tekstem źródłowym / przekazami praca z tekstem podręcznika pytania podsumowujące	rutyny krytycznego myślenia / samoocena pytania metapoznawcze / samoocena zadanie edukacyjne lub działanie obywatelskie / ocena koleżeńska, samoocena, IZ od N obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena

					przykłady wspólnot: lokalnej, etnicznej, regionalnej i globalnej, wskazując, co spaja te zbiorowości.	społecznych ®, – wskazuje cechy tożsamości osobistej i społecznej.	i wyjaśnia na przykładzie sekty zagrożenia, jakie mogą płynąć z przynależności do grupy, której cele i sposób działania tylko pozornie służą realizacji celów i potrzeb jej członków ®, – wskazuje dwie swoje cechy, które wpływają na funkcjonowanie w grupie i które chce zmienić lub wzmocnić ®, – proponuje jedno działanie, które może być w tym pomocne ®.		
TEMAT LEKCJI: Relacje grupowe Liczba godzin: 2									
1.3	**Uczeń:** (P) I.3) opisuje dynamikę relacji grupowych i międzygrupowych, w tym zjawiska konformizmu i nonkonformizmu, oraz powstawanie podziałów my–oni; rozpoznaje przykłady ksenofobii, stereotypów i uprzedzeń oraz dyskryminacji, w tym mowy nienawiści, a także reaguje na ich przejawy w swoim	konformizm, nonkonformizm grupy własne, grupy obce dyskryminacja uprzedzenia stereotypy hejt, mowa nienawiści ksenofobia piramida nienawiści	– wyjaśnia z pomocą nauczyciela, co to jest konformizm, – podaje jeden przykład zachowania konformistycznego w sieci lub najbliższym otoczeniu, – z pomocą nauczyciela wyjaśnia, na czym polega zjawisko dyskryminacji, – wskazuje sposoby reagowania na dyskryminację w klasie i najbliższym otoczeniu,	– wyjaśnia w prosty sposób, co to jest konformizm, – identyfikuje dwa zachowania konformistyczne w sieci i najbliższym otoczeniu, – podaje i w prosty sposób omawia dwa przykłady zachowań dyskryminacyjnych, – rozważa osobiste doświadczenia z sytuacji, gdy był/była osobą dyskryminującą i dyskryminowaną,	– wyjaśnia, na czym polega konformizm, i podaje trzy przykłady postaw konformistycznych, – omawia zjawisko dyskryminacji, wskazując trzy mechanizmy, które jej sprzyjają, – podaje i omawia trzy przykłady zachowań dyskryminacyjnych, – rozpoznaje i reaguje na przykłady hejtu i mowy nienawiści	– omawia zagrożenia, jakie może nieść ze sobą postawa konformistyczna dla tożsamości społecznej oraz osobistej człowieka, – analizuje cztery przykłady zachowań dyskryminacyjnych.	– analizuje, jakie zagrożenia może nieść postawa konformistyczna dla tożsamości społecznej oraz osobistej człowieka, – podaje i omawia pięć przykładów zachowań dyskryminacyjnych, – odwołując się do piramidy nienawiści, analizuje wszystkie stopnie radykalizacji postaw w relacjach społecznych ®.	praca w parach analiza wyników badań / praca z wynikami badań autorefleksja praca z tekstem podręcznika pytania podsumowujące	rutyny krytycznego myślenia / samoocena pytania metapoznawcze / samoocena obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena

	otoczeniu		– rozważa z pomocą nauczyciela osobiste doświadczenia z sytuacji, gdy był/była osobą dyskryminującą i dyskryminowaną, – rozpoznaje przykłady hejtu i mowy nienawiści w internecie i otoczeniu klasowym.	oraz analizuje swoją postawę w tych sytuacjach, – wyjaśnia w prosty sposób, czym są ksenofobia oraz rasizm.	w internecie i otoczeniu klasowym, – wyjaśnia, czym są ksenofobia i rasizm, oraz podaje ich przykłady, – wyjaśnia, jak powstają stereotypy i uprzedzenia.				stopniem
TEMAT LEKCJI: Współpraca i konflikty w grupie **Liczba godzin: 1**									
1.4	**Uczeń:** (P) I.4) identyfikuje zachowania, które budują współpracę i zaufanie w grupie, oraz takie, które prowadzą do konfliktów i podziałów; stosuje wybrane metody rozwiązywania konfliktów w grupie	fazy procesu grupowego zaufanie, współpraca i współdziałanie konflikty w grupie rozwiązywanie konfliktów w grupie	– wskazuje zachowania i postawy, które ułatwiają lub utrudniają funkcjonowanie w grupie, – wskazuje cztery fazy rozwoju grupy, – identyfikuje jedną przyczynę spadku poziomu zaufania społecznego, – wskazuje jedno zachowanie własne lub innych, które sprzyja współpracy, – wskazuje trzy główne sposoby rozwiązywania konfliktów.	– wskazuje i w prosty sposób omawia zachowania i postawy, które ułatwiają lub utrudniają funkcjonowanie w grupie, – identyfikuje trzy przyczyny spadku poziomu zaufania społecznego, – wskazuje przyczyny konfliktów w grupach.	– wskazuje i omawia zachowania i postawy, które ułatwiają lub utrudniają funkcjonowanie w grupie, – identyfikuje, w jakiej fazie rozwoju są grupy zadaniowe, do których przynależy, – wyjaśnia, co to są relacje społeczne, – identyfikuje trzy przyczyny spadku poziomu zaufania społecznego i krótko je omawia, – wskazuje zachowania własne i innych, które sprzyjają współpracy, – wyjaśnia, kiedy warto sięgnąć po dany sposób rozwiązywania	– wskazuje i omawia zachowania i postawy, które ułatwiają lub utrudniają funkcjonowanie w grupie, – uzasadnia dlaczego zaufanie ma szczególne znaczenie w budowaniu relacji społecznych, – opisuje na podstawie badań, jaki jest poziom zaufania społecznego w Polsce, – wskazuje i omawia zachowania własne i innych, które sprzyjają współpracy, – podaje, odwołując się do własnego doświadczenia, po jednym przykładzie konfliktów:	– analizuje, co się dzieje w grupach, do których należy, – wskazuje i omawia zachowania i postawy, które ułatwiają lub utrudniają funkcjonowanie w grupie, – rozpoznaje emocje i zachowania, które wzmacniają lub osłabiają grupę ®, – wskazuje, które instytucje cieszą się najmniejszym, a które – największym zaufaniem Polaków ®, – opisuje, na podstawie badań, jaki jest poziom współpracy wśród polskich nastolatków ®, – rozważa, na ile	praca z tekstem podręcznika praca z wynikami badań / analiza wyników badań autorefleksja praca w parach rozmowa na forum klasy pytania podsumowujące	rutyny krytycznego myślenia / samoocena pytania metapoznawcze / samoocena obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena

					konfliktów.	interesów, wartości, i relacji, – wskazuje po jednym możliwym rozwiązaniu każdego z tych konfliktów.	wyniki tych badań są spójne z jego osobistym doświadczeniem współdziałania w grupie ®, – wskazuje czynniki, które sprzyjają rozwiązywaniu konfliktów, – omawia pięć postaw wobec konfliktów; wskazuje, które z nich są najskuteczniejsze, i uzasadnia swoje zdanie.		
TEMAT LEKCJI: Współczesne społeczeństwo polskie Liczba godzin: 2									
1.5	**Uczeń:** (P) I.5) korzystając z wyników badań, identyfikuje, co łączy, a co dzieli społeczeństwo polskie; wskazuje, z czego możemy być dumni jako państwo, a także formułuje w tej sprawie opinię i podejmuje dyskusję (F) I.2) analizuje zagadnienia budzące spory w społeczeństwie polskim, a także formułuje opinię w jednej	dobro wspólne konflikty światopoglądowe i polityczne podziały społeczne dezinformacja fake news teoria spiskowa dialog	– z pomocą nauczyciela wyjaśnia, co to jest dobro wspólne, – wskazuje dwie postawy lub wartości niezbędne do realizacji dobra wspólnego, – na podstawie badań wskazuje, z czego jest dumna większość Polaków, – z pomocą nauczyciela porównuje to, z czego jest dumny, z wynikami badań dotyczącymi całego społeczeństwa, – wskazuje dwa	– w prosty sposób wyjaśnia, co to jest dobro wspólne, – wskazuje trzy postawy lub wartości niezbędne do realizacji dobra wspólnego, – na podstawie badań wskazuje, z czego jest dumna większość Polaków, – porównuje to, z czego jest dumny, z wynikami badań dotyczącymi całego społeczeństwa, – zna i stosuje sposoby weryfikacji informacji znalezionych	– wyjaśnia, co to jest dobro wspólne, – wskazuje cztery postawy lub wartości niezbędne do realizacji dobra wspólnego, – wskazuje cztery tematy, które dzielą społeczeństwo polskie, – stosuje zasady i sposoby prowadzenia debaty na tematy sporne, – wyjaśnia zagrożenia wynikające z dezinformacji (z fake newsów	– uzasadnia, dlaczego troska o dobro wspólne jest wspólną sprawą ®, – wskazuje cztery postawy lub wartości niezbędne do realizacji dobra wspólnego i uzasadnia wybór, – analizuje i omawia, na podstawie badań, przekazów medialnych oraz własnych obserwacji i doświadczeń, co łączy Polaków, – rozważa, czy wskazywane przez Polaków elementy łączące członków	– argumentuje zagrożenia wynikające z dezinformacji (fake newsów i teorii spiskowych), – wyszukuje informacje z różnych źródeł na wybrany temat dzielący społeczeństwo i identyfikuje różnice w stanowiskach, – stosuje zasady wybranej formy dyskusji.	praca z tekstem podręcznika praca z materiałem źródłowym (obraz/zdjęcie) praca z wynikami badań / analiza wyników badań autorefleksja praca w parach rozmowa na forum klasy mapa myśli praca w grupach,	portfolio obywatelskie / samoocena, ocena koleżeńska, samoocena, IZ od N pytania metapoznawcze / samoocena analiza prac uczniowskich obserwacja (wybranych uczniów) pytania sprawdzające / samoocena

	z kontrowersyjnych kwestii i podejmuje w tej sprawie dialog (F) I.5) korzystając z wyników badań, opisuje poziom zaufania społecznego oraz jego wpływ na funkcjonowanie społeczeństwa i stan demokracji; identyfikuje czynniki obniżające poziom zaufania społecznego i weryfikuje informacje budujące wybraną teorię spiskową (DZO) Aktywne uczestnictwo w debacie na wybrany temat społeczny, prezentowanie własnego zdania, które uczeń uzasadnia i którego broni, oraz podejmowanie dialogu z osobami o odmiennych poglądach Kryteria oceny DZO: – adekwatności działania do postawionego celu		tematy, które dzielą społeczeństwo polskie, – wskazuje przy pomocy nauczyciela dwie cechy fake newsów, – zna i stosuje (z pomocą nauczyciela) sposoby weryfikacji informacji znalezionych w internecie, – formułuje jeden argument (z pomocą nauczyciela) w dyskusji na jeden z wybranych tematów, – wskazuje jeden temat, który wywołuje spory w jego grupie rówieśniczej.	w internecie, – zna zasady i sposoby prowadzenia debaty na tematy sporne, – formułuje dwa argumenty w dyskusji na jeden z wybranych tematów.	i teorii spiskowych), – stosuje sposoby weryfikacji informacji znalezionych w internecie, – formułuje argumenty w dyskusji na jeden z wybranych w klasie tematów spornych, korzystając z różnych sprawdzonych źródeł, – identyfikuje temat, który budzi kontrowersje w lokalnej społeczności lub w kraju, – wskazuje dwa tematy, które wywołują spory w jego grupie rówieśniczej.	narodu są tak samo ważne dla niego, i uzasadnia swoje stanowisko, – rozważa na podstawie badań, jakie poglądy i postawy mogą być przyczyną konfliktów ideologicznych w Polsce, – wskazuje pięć tematów, które dzielą społeczeństwo polskie, – zna i stosuje zasady i sposoby prowadzenia debaty na tematy sporne, – formułuje i wyraża argumenty w dyskusji na jeden z wybranych tematów, korzystając z różnych źródeł, – identyfikuje temat, który budzi kontrowersje w lokalnej społeczności lub w kraju, i dąży do aktywnego udziału w debacie nad tym zagadnieniem, – wyjaśnia, skąd się biorą teorie spiskowe, – zna i wykorzystuje sposoby chronienia się przed		praca kreatywna praca z tekstem źródłowym metody dyskusyjne pytania podsumowujące działanie obywatelskie	

	– stopnia zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania					dezinformacją.			

ROZDZIAŁ II. Szkoła jako wspólnota

PYTANIE WIODĄCE: Jak wspólnie tworzymy szkołę?

Numer lekcji	Wymagania szczegółowe podstawy programowej P – podstawowe F – fakultatywne DZO – działanie obywatelskie	Zagadnienia/ treści	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY					Proponowane metody i formy pracy	Rekomendacje w zakresie monitorowania osiągnięć uczniów i ich oceniania
			konieczne (dopuszczający) UCZEŃ:	podstawowe (dostateczny) UCZEŃ:	rozszerzające (dobry) UCZEŃ:	dopełniające (bardzo dobry) UCZEŃ:	wykraczające (celujący) UCZEŃ:		
TEMAT LEKCJI: Zasady funkcjonowania szkoły Liczba godzin: 2									
2.1	**Uczeń:** (P) II.1) opisuje znaczenie szkolnych reguł określonych w statucie lub innych dokumentach wewnątrzszkolnych oraz prawa i obowiązki uczniowskie,	wewnątrzszkolne prawo oświatowe: statut szkoły i regulamin SU prawa i obowiązki uczniowskie źródła praw i obowiązków	– wie, gdzie znaleźć aktualny szkolny statut, – wskazuje dwie kwestie ważne dla ucznia, które uwzględnia statut szkolny, – wyszukuje (z pomocą nauczyciela) kwestie	– wskazuje trzy kwestie ważne dla ucznia w szkole, które uwzględnia statut szkolny, – wymienia kwestie, które są omówione w regulaminie SU, – wymienia prawa i obowiązki ucznia opisane w szkolnych	– wskazuje w szkolnym statucie te sekcje, które osobiście mają dla niego największe znaczenie, – identyfikuje w szkolnym statucie lub regulaminie SU zapisy, które są nieprecyzyjne lub sprzeczne z innymi	– wyraża opinię na temat wybranych zapisów ze statutu swojej szkoły, – wymienia wszystkie akty prawne wyższego rzędu, z których wynikają zapisy ze szkolnego statutu, – identyfikuje	– wymienia i analizuje kluczowe zapisy statutu swojej szkoły, dotyczące wybranych obszarów funkcjonowania ucznia w społeczności szkolnej, – wyraża opinię na temat wybranych	praca z tekstem podręcznika praca z tekstem źródłowym (*Konstytucja RP*, *Konwencja o prawach dziecka*) praca z wynikami badań / analiza	pytania metapoznawcze / samoocena obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające /

	zna ich źródła i uzasadnienie, reaguje w sytuacjach naruszenia reguł (F) II.1) analizuje regulamin samorządu uczniowskiego lub inny wewnątrzszkolny regulamin, a także ocenia jego regulacje i proponuje zmiany, jeśli są konieczne	ucznia organy szkoły: dyrektor, rada pedagogiczna, rada rodziców, samorząd uczniowski	omawiane w regulaminie SU, – z pomocą nauczyciela wyszukuje w szkolnym statucie sekcję dotyczącą praw i obowiązków ucznia, warunków i sposobu oceniania oraz organizacji pracy szkoły, – wskazuje, jakie prawa ucznia najczęściej są naruszane w szkole, – wskazuje organy w szkole, do których może się zgłosić uczeń, kiedy jego prawa są łamane.	dokumentach, – wyszukuje w szkolnym statucie sekcję dotyczącą praw i obowiązków ucznia, warunków i sposobu oceniania oraz organizacji pracy szkoły, – bierze udział w klasowym omówieniu kwestii realizacji wybranych praw ucznia w szkole, – wskazuje, jakie prawa ucznia najczęściej są naruszane w szkole, – bierze udział w klasowym omówieniu kwestii realizacji przez uczniów wybranych obowiązków ucznia w szkole.	zapisami prawnymi, – analizuje swoje zaangażowanie w kształtowanie i realizację zasad obowiązujących w szkole.	w szkolnym statucie lub regulaminie SU zapisy, które są nieprecyzyjne lub sprzeczne z innymi zapisami prawnymi, oraz formułuje propozycję ich zmiany, – wyjaśnia, jakie znaczenie dla całej szkolnej społeczności ma regulamin SU, – formułuje opinię na temat realizacji wybranych praw ucznia w szkole, – formułuje opinię na temat poziomu realizacji przez uczniów wybranych obowiązków ucznia w szkole, – wyjaśnia, w jaki sposób uczniowie mogą wpływać na reguły obowiązujące w ich szkole.	zapisów ze statutu swojej szkoły, – omawia wybrane prawa i obowiązki ucznia oraz rozważa, jaki jest poziom ich realizacji w polskiej szkole, – wskazuje wszystkie akty wyższego rzędu, które są źródłem praw i obowiązków ucznia.	wyników badań autorefleksja praca w parach rozmowa na forum klasy praca w grupach metody dyskusyjne wypowiedź pisemna pytania podsumowujące	samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem analiza prac uczniowskich zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem
TEMAT LEKCJI: Społeczność szkolna **Liczba godzin: 2**									

2.2	**Uczeń:** (P) II.2) diagnozuje problemy i potrzeby społeczności szkolnej, proponuje konstruktywne rozwiązania, a także w miarę możliwości (samodzielnie lub zespołowo) podejmuje działanie w tej sprawie (F) II.3) wyjaśnia, czym są mediacje i kiedy mogą być stosowane; wymienia korzyści wynikające z wykorzystania mediacji w konfliktach rówieśniczych i szkolnych; gdy jest to możliwe, w sytuacjach spornych odwołuje się do mediacji (DZO) Napisanie wniosku o dofinansowanie projektu w ramach szkolnego lub lokalnego budżetu partycypacyjnego lub innego wniosku o wsparcie	szkolna społeczność więzi społeczne przynależność diagnoza potrzeb metody diagnozy mediacje szkolne mediator rówieśniczy budżet uczniowski	– wymienia członków szkolnej społeczności, – wskazuje jedną metodę, za pomocą której można zbadać potrzeby szkolnej społeczności, – wskazuje rozpoznany w klasie jeden obszar problematyczny / obszar do rozwoju w funkcjonowaniu szkoły, – wskazuje z pomocą nauczyciela, co można zrobić w danej sprawie (kroki), – wyjaśnia, kiedy pomocne są mediacje, – z pomocą nauczyciela wyszukuje podstawowe informacje na temat budżetu uczniowskiego, – wskazuje i zgłasza pomysł, który mógłby zostać sfinansowany z budżetu uczniowskiego.	– wskazuje pięć pytań, które pomogą zbadać poczucie przynależności do społeczności szkolnej wśród uczniów jego szkoły ®, – wskazuje dwie metody, za pomocą których można zbadać potrzeby szkolnej społeczności, – wskazuje, co można zrobić w danej sprawie (kroki), – samodzielnie wyszukuje podstawowe informacje na temat budżetu uczniowskiego.	– wskazuje trzy metody, za pomocą których można zbadać potrzeby szkolnej społeczności, – samodzielnie identyfikuje jeden obszar problematyczny / obszar do rozwoju w funkcjonowaniu szkoły, który wymaga działania i badania pod kątem potrzeb członków szkolnej społeczności, – przygotowuje projekt działania wraz z wnioskiem o sfinansowanie go z budżetu uczniowskiego (na podstawie dokumentacji ze swojej szkoły lub z innych szkół).	– uzasadnia, że szkoła jest społecznością, w której istnieją więzi formalne i obiektywne ®, – formułuje zespołowo pięć pytań, które pomogą zbadać poczucie przynależności do szkoły uczniów placówki, do której uczęszcza ®, – wskazuje cztery metody, za pomocą których można zbadać potrzeby szkolnej społeczności, – wyjaśnia, na czym polegają mediacje, – formułuje trzy argumenty za korzystaniem z mediacji w rozwiązywaniu sporów między rówieśnikami lub między uczniami i nauczycielami, – wskazuje trzy cechy, jakimi powinien charakteryzować się mediator.	– rozważa, na ile czuje się przynależny do szkolnej społeczności, oraz wskazuje czynniki, które wpływają na poziom poczucia tej przynależności ®, – wskazuje pięć metod, za pomocą których można zbadać potrzeby szkolnej społeczności, – samodzielnie identyfikuje i omawia obszar problematyczny / obszar do rozwoju w funkcjonowaniu szkoły, który wymaga działania i zbadania pod kątem potrzeb członków szkolnej społeczności, – dobiera adekwatną metodą badawczą do wybranego problemu/obszaru, – wskazuje trzy źródła finansowania działań społecznych w szkole ®.	praca z tekstem podręcznika praca z wynikami badań / analiza wyników badań autorefleksja praca w parach rozmowa na forum klasy formułowanie pytań ankietowych metody badawcze – mapa przestrzeni pytania podsumowujące działanie obywatelskie	pytania metapoznawcze / samoocena obserwacja (pracy zespołowej, wybranych uczniów) pytania sprawdzające / samoocena, ocena koleżeńska portfolio obywatelskie / samoocena, ocena koleżeńska, samoocena, IZ od N pytania sprawdzające / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem

	finansowe Kryteria oceny DZO: – adekwatności działania do postawionego celu – stopnia zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania								
TEMAT LEKCJI: Samorząd uczniowski **Liczba godzin: 1**									
2.3	**Uczeń:** (P) II.3) opisuje ideę samorządności uczniowskiej, w tym samorząd klasowy, szkolny i radę szkoły; analizuje mechanizmy włączania uczniów w decydowanie o sprawach szkoły, a także wykorzystuje samodzielnie lub w grupie wybrany mechanizm. (DZO) Kandydowanie w klasowych lub szkolnych wyborach, w tym prowadzenie kampanii wyborczej	samorząd uczniowski prawo oświatowe idea samorządności uczniowskiej partycypacja proces decyzyjny w szkole samorząd klasowy rada szkoły wybory do władz samorządu	– wyjaśnia, kto tworzy samorząd uczniowski (SU), – wymienia dwa uprawnienia SU, – wymienia dwie korzyści wynikające z dobrego funkcjonowania SU, – wskazuje jedno działanie własne lub koleżanek i kolegów podjęte w ramach SU, – wskazuje inicjatywy szkolne podjęte przez SU w ostatnich dwóch latach, – wie, gdzie znaleźć regulamin SU,	– wymienia trzy uprawnienia SU, – wymienia trzy korzyści wynikające z dobrego funkcjonowania SU, – wskazuje dwa działania własne podjęte w ramach SU, – wyjaśnia, co trzeba zrobić, żeby wystartować w wyborach do SU, – wskazuje trzy sprawy, w których uczniowie mogą podejmować decyzje w szkole, i krótko je omawia,	– wymienia cztery uprawnienia SU, – wskazuje jedno źródło prawne, z którego wynikają uprawnienia SU, – wymienia cztery korzyści wynikające z dobrego funkcjonowania SU, – rozważa własne zaangażowanie w działalność SU, – wymienia wszystkie organy szkolnego samorządu, – wyjaśnia, czym zajmuje się rada	– wymienia pięć uprawnień SU, – omawia dwa źródła prawne, z których wynikają uprawnienia SU, – omawia pięć korzyści wynikających z dobrego funkcjonowania SU, – ocenia, czy zapisy regulaminu SU pozwalają wszystkim uczniom na realne włączenie się w prace samorządu, – formułuje dwa argumenty za powołaniem rady	– wymienia sześć uprawnień SU, – omawia trzy źródła prawne, z których wynikają uprawnienia SU, – omawia sześć korzyści wynikających z dobrego funkcjonowania SU, – omawia szczegółowo jedną z korzyści z dobrego funkcjonowania SU, odwołując się do praktyki swojej szkolnej społeczności, – wskazuje trzy cechy dobrze	praca z tekstem podręcznika badawczy projekt edukacyjny praca z tekstem źródłowym (ustawa *Prawo oświatowe*, regulamin SU) praca w grupach analiza przypadku pytania podsumowujące działanie obywatelskie	pytania metapoznawcze / samoocena obserwacja wybranych uczniów pytania sprawdzające / samoocena portfolio obywatelskie / samoocena, ocena koleżeńska, IZ od N

	Kryteria oceny DZO: – adekwatności działania do postawionego celu – stopnia zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania (PR) **Projekt badawczy** Temat: Rola demokracji w szkole – czy uczniowie powinni posiadać większy wpływ na podejmowanie decyzji? Kryteria oceny projektu: – adekwatności działania do postawionego celu – stopień zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania – współpraca w zespole – indywidualny wkład każdej osoby	uczniowskiego	– wymienia, korzystając z regulaminu SU, wszystkie organy szkolnego samorządu, – wskazuje członków rady szkoły, – bierze czynny udział w wyborach do SU, – wskazuje dwie sprawy, w których uczniowie mogą podejmować decyzje w szkole, – angażuje się w prace zespołu projektowego zgodnie z przypisanymi zadaniami.	– angażuje się w prace zespołu projektowego zgodnie z przypisanymi zadaniami oraz wykazuje się inicjatywą i kreatywnością podczas realizacji projektu.	szkoły, – tłumaczy, co trzeba zrobić, żeby wystartować w wyborach do SU, – zgłasza swoją kandydaturę w wyborach do SU i przygotowuje autoprezentację, – formułuje samodzielnie dwa argumenty za tym, by uczniowie uzyskali większy wpływ na życie szkoły, – angażuje się w formułowanie celów i zadań zespołu projektowego.	szkoły, – zgłasza swoją kandydaturę w wyborach do SU; przygotowuje autoprezentację, w tym formułuje trzy argumenty za swoją kandydaturą i jeden postulat, dotyczący np. zmian w funkcjonowaniu uczniowskiego samorządu, – formułuje samodzielnie trzy argumenty za tym, by uczniowie uzyskali większy wpływ na życie szkoły.	funkcjonującego SU, – ocenia, w których obszarach SU w jego szkole dobrze funkcjonuje, a w których jego działalność wymaga rozwinięcia lub naprawy, – omawia cztery poziomy włączenia uczniów w podejmowanie decyzji w szkole (informowanie, konsultowanie, współdecydowanie, decydowanie), – ocenia, odwołując się do przykładów, na ile w jego szkole jest realizowane włączenie uczniów w procesy decyzyjne na kolejnych poziomach, – omawia wszystkie cechy demokratyczne wyborów do SU, – wskazuje źródło informacji o sposobie przeprowadzania wyborów do SU ®.		

ROZDZIAŁ III. Samorząd terytorialny

PYTANIE WIODĄCE: Jak budujemy wspólnotę lokalną i regionalną?

Numer lekcji	Wymagania szczegółowe podstawy programowej P – podstawowe F – fakultatywne DZO – działanie obywatelskie	Zagadnienia/ treści	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY					Proponowane metody i formy pracy	Rekomendacje w zakresie monitorowania osiągnięć uczniów i ich oceniania
			konieczne (dopuszczający) UCZEŃ:	podstawowe (dostateczny) UCZEŃ:	rozszerzające (dobry) UCZEŃ:	dopełniające (bardzo dobry) UCZEŃ:	wykraczające (celujący) UCZEŃ:		
TEMAT LEKCJI: Społeczność lokalna Liczba godzin: 1									
3.1	**Uczeń:** (P) III.1) identyfikuje i opisuje specyficzne cechy swojej społeczności lokalnej oraz dziedzictwo budujące lokalną tożsamość i lokalny patriotyzm; formułuje opinię i podejmuje dyskusję o najważniejszych wyzwaniach stojących przed	społeczność lokalna tożsamość lokalna dziedzictwo: materialne, niematerialne, naturalne patriotyzm lokalny	– w prosty sposób wyjaśnia, co to jest lokalna społeczność, – z pomocą nauczyciela opisuje swoją lokalną społeczność, – wskazuje jeden przykład patriotyzmu lokalnego, – wskazuje jeden problem, z którym mierzy się jego lokalna społeczność,	– wyjaśnia, co to jest lokalna społeczność, – w prosty sposób opisuje swoją społeczność lokalną, w tym jej członków oraz wybrane elementy charakterystyczne, – wymienia dwa przejawy patriotyzmu lokalnego, – identyfikuje, we współpracy	– opisuje swoją społeczność lokalną, w tym jej członków oraz elementy charakterystyczne, – podejmuje zadania związane z organizacją ważnych obchodów historycznych rocznic w społeczności lokalnej.	– podejmuje refleksję nad własnym poczuciem przynależności do lokalnej społeczności, – wymienia trzy przejawy patriotyzmu lokalnego, – identyfikuje, we współpracy z członkami społeczności lokalnej, trzy problemy, z którymi	– wskazuje i omawia sześć elementów tworzących lokalną społeczność, – wymienia po trzy przykłady dziedzictwa materialnego, niematerialnego i naturalnego społeczności, do której czuje przynależność, – wyjaśnia, czym różni się patriotyzm od patriotyzmu	praca z tekstem podręcznika praca z wynikami badań / analiza wyników badań autorefleksja praca w parach rozmowa na forum klasy praca z tekstem	pytania metapoznawcze / samoocena obserwacja wybranych uczniów pytania sprawdzające / samoocena portfolio obywatelskie / samoocena, ocena koleżeńska, IZ od N

	społecznością (F) III.5) diagnozuje problemy i potrzeby społeczności lokalnej dotykające młodych ludzi, a także proponuje konstruktywne rozwiązania tych problemów oraz korzysta z dostępnych mechanizmów demokratycznych, by je zasygnalizować (DZO) Aktywne uczestnictwo w przygotowaniu obchodów rocznicy ważnego wydarzenia historycznego (nieorganizowanego w ramach działalności szkoły) lub w innych obchodach Kryteria oceny DZO: – adekwatności działania do postawionego celu – stopnia zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania		– bierze udział (bierny) w jednych obchodach rocznicy historycznej w społeczności lokalnej.	z członkami społeczności lokalnej, dwa problemy, z którymi mierzy się jego lokalna społeczność, wyraża własną opinię na ich temat.		mierzy się jego lokalna społeczność, a także wyraża własną opinię na ich temat oraz formułuje propozycje możliwych rozwiązań.	lokalnego, oraz wskazuje podobieństwa między tymi postawami, – omawia znaczenie patriotycznej postawy wobec lokalnej społeczności, w tym wskazuje korzyści płynące z tej postawy ®, – przedstawia ruchy miejskie jako przejawy obywatelskiego zaangażowania w sprawy społeczności lokalnej ®.	źródłowym pytania podsumowujące działanie obywatelskie	

TEMAT LEKCJI: Struktura i zadania samorządu terytorialnego **Liczba godzin: 1**									
3.2	**Uczeń:** (P) III.2) porównuje zadania i kompetencje poszczególnych szczebli samorządu terytorialnego, w tym jednostek pomocniczych gminy, oraz ich wpływ na własne życie i życie społeczności; wyjaśnia znaczenie samorządności i pomocniczości	samorządność samorząd terytorialny zasada pomocniczości organy samorządu terytorialnego zadania samorządu terytorialnego: własne, zlecone, powierzone jednostki samorządu terytorialnego jednostki pomocnicze gminy	– wyjaśnia, z pomocą nauczyciela, po co nam samorządy, – wskazuje jeden przykład realizacji zasady pomocniczości w samorządach, – wymienia, z pomocą nauczyciela, wszystkie jednostki samorządu terytorialnego: regionalnego i lokalnego, – wskazuje po jednym zadaniu własnym gminy, powiatu i województwa, – wymienia dwa przykłady zadań zleconych gminy, – wskazuje, z pomocą nauczyciela, organy stanowiące prawo i wykonawcze działające na terenie gminy, powiatu i województwa, – wskazuje po dwie kompetencje organów stanowiących i wykonawczych na poziomie gminy, powiatu i województwa, – podaje jeden	– wyjaśnia w prosty sposób, po co nam samorządy, – wskazuje dwa przykłady realizacji zasady pomocniczości w samorządach, – wymienia wszystkie jednostki samorządu terytorialnego: regionalnego i lokalnego, – wskazuje po trzy zadania własne gminy, powiatu i województwa, – wymienia po jednym przykładzie zadań zleconych gminy, powiatu i województwa, – wskazuje organy stanowiące prawo i wykonawcze działające na terenie gminy, powiatu i województwa, – wskazuje po trzy kompetencje organów stanowiących i wykonawczych na poziomie gminy, powiatu	– wyjaśnia, po co społeczeństwom samorządy, – omawia zasadę pomocniczości, odwołując się do konkretnych przykładów dotyczących funkcjonowania samorządu terytorialnego, – rozróżnia zadania własne, zlecone i powierzone samorządu terytorialnego, – wskazuje po cztery zadania własne gminy, powiatu i województwa, – wymienia po dwa przykłady zadań zleconych gminy, powiatu i województwa, – wskazuje organy stanowiące prawo i wykonawcze działające na terenie gminy, powiatu i województwa, – omawia po cztery kompetencje organów stanowiących	– analizuje znaczenie samorządności dla funkcjonowania wspólnot (szkolnej, lokalnej, zawodowej), – wskazuje po pięć zadań własnych gminy, powiatu i województwa, – wskazuje po trzy przykłady zadań zleconych gminy i powiatu oraz dwa zadania zlecone województwa, – wymienia organy stanowiące prawo i wykonawcze działające na terenie gminy, powiatu i województwa, – omawia po cztery kompetencje organów stanowiących i wykonawczych na poziomie gminy, powiatu i województwa oraz podaje po jednym przykładzie ich stosowania, – podaje jeden przykład jednostki pomocniczej gminy	– wyjaśnia, na czym polega zasada decentralizacji władzy publicznej, – wskazuje po siedem zadań własnych gminy, powiatu i województwa, – wskazuje, jakie organy stanowiące prawo i wykonawcze działają na terenie gminy, powiatu i województwa, – omawia cztery kompetencje organów stanowiących i wykonawczych na poziomie gminy, powiatu i województwa oraz podaje po jednym przykładzie ich stosowania, – omawia wpływ wybranych dwóch decyzji podjętych przez samorząd w jego gminie na codzienne życie mieszkańców, – wskazuje akty prawne regulujące zasady	praca z tekstem podręcznika autorefleksja praca w parach rozmowa na forum klasy praca z tekstem źródłowym / treściami znalezionymi w internecie pytania podsumowujące wyszukiwanie informacji w internecie	rutyny krytycznego myślenia / samoocena pytania metapoznawcze / samoocena obserwacja wybranych uczniów pytania sprawdzające / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem

			przykład jednostki pomocniczej w swojej gminie, – omawia, z pomocą nauczyciela, jak realizacja zadań przez gminę wpływa bezpośrednio na życie mieszkańców, – wyszukuje, z pomocą nauczyciela, bieżące informacje dotyczące działań podejmowanych przez samorząd w jego gminie.	i województwa, – omawia w prosty sposób, jak realizacja zadań przez gminę wpływa bezpośrednio na życie mieszkańców, – wyszukuje bieżące informacje dotyczące działań podejmowanych przez samorząd w jego gminie.	i wykonawczych na poziomie gminy, powiatu i województwa, – wskazuje jeden przykład jednostki pomocniczej w swojej gminie, – ocenia, w jaki sposób realizacja zadań przez gminę bezpośrednio wpływa na życie mieszkańców, – omawia wpływ wybranych dwóch decyzji podjętych przez samorząd w jego gminie na codzienne życie mieszkańców.	oraz wyjaśnia jej znaczenie w funkcjonowaniu wspólnot lokalnych, – wyszukuje bieżące informacje dotyczące działań podejmowanych przez samorząd w jego gminie.	funkcjonowania samorządu terytorialnego.		
TEMAT LEKCJI: Proces decyzyjny w samorządzie Liczba godzin: 2									
3.3	**Uczeń:** (P) III.3) opisuje sposoby podejmowania decyzji przez organy władz wykonawczych i uchwałodawczych jednostek samorządu terytorialnego; identyfikuje mechanizmy udziału mieszkańców w procesach decyzyjnych i wykorzystuje wybrany mechanizm (F) III.3) wyszukuje aktualne informacje	proces decyzyjny w organach wykonawczych proces decyzyjny w organach uchwałodawczych prawo miejscowe komisje rady/sejmiku formy udziału mieszkańców w procesach decyzyjnych	– omawia, z pomocą nauczyciela, organy wykonawcze i sposób, w jaki podejmują decyzje w gminie, powiecie i województwie, – wskazuje organy wykonawcze jednoosobowe i kolegialne, – wyszukuje, z pomocą nauczyciela, kolegi lub koleżanki, dwa przykłady spraw, którymi w ostatnim czasie zajmowali się	– omawia krótko organy wykonawcze i sposób, w jaki podejmują decyzje w gminie, powiecie i województwie, – wyszukuje dwa przykłady spraw, którymi w ostatnim czasie zajmowali się radni w jego gminie, – formułuje, wspólnie z innymi uczniami, pytania do wybranego organu w gminie lub powiecie i wypisuje te działania, które w ostatnim czasie	– wyjaśnia, jakie organy wykonawcze i w jaki sposób podejmują decyzje w gminie, powiecie i województwie, – odróżnia organy wykonawcze jednoosobowe od kolegialnych, – wyjaśnia, czym są akty prawa miejscowego, oraz podaje ich przykłady, – wykorzystuje wiedzę o kompetencjach	– wskazuje siedem form uczestnictwa mieszkańców w procesach decyzyjnych we wspólnocie samorządowej, – omawia szczegółowo jedną z tych form, wyjaśniając, jakie znaczenie ma aktywny udział mieszkańców w podejmowaniu decyzji.	– wyjaśnia różnice między zarządzeniem a decyzją administracyjną ®, – omawia proces tworzenia prawa miejscowego (od inicjatywy uchwałodawczej do ogłoszenia uchwały) ®, – omawia na przykładzie rolę komisji jako organów pomocniczych w strukturze organu	praca z tekstem podręcznika praca z wynikami badań / analiza wyników badań autorefleksja praca w parach rozmowa na forum klasy praca z tekstem źródłowym / treściami znalezionymi	portfolio obywatelskie / samoocena, ocena koleżeńska, IZ od N rutyny krytycznego myślenia / samoocena pytania metapoznawcze / samoocena analiza prac uczniowskich obserwacja wybranych uczniów pytania

	o pracach rady gminy lub miasta oraz działaniu komisji powołanych przez radę gminy lub miasta, wybiera i śledzi interesujące go zagadnienie, formułuje i przedstawia opinię na jego temat (DZO) Aktywny udział w spotkaniu z przedstawicielami organów władzy publicznej, w ramach którego uczeń zadaje pytania dotyczące kompetencji tych organów (DZO) Uczestnictwo w konsultacjach społecznych na wybrany temat lub w wysłuchaniu publicznym, w ramach których uczeń formułuje własną opinię i przekazuje ją odpowiednim władzom Kryteria oceny DZO: – adekwatności działania do postawionego celu – stopnia zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania		radni w jego gminie, – formułuje, z pomocą nauczyciela, kolegi lub koleżanki, pytania do wybranego organu w gminie lub powiecie, – wypisuje działania, które zostały podjęte w ostatnim czasie przez dany organ gminy, – wskazuje dwie formy uczestnictwa mieszkańców w procesach decyzyjnych we wspólnocie samorządowej, – szczegółowo omawia, z pomocą nauczyciela, kolegi lub koleżanki, jedną z tych form i przedstawia jeden argument zachęcający mieszkańców do aktywnego udziału w podejmowaniu decyzji, – wyszukuje jedną sprawę, w której prowadzone są konsultacje społeczne w jego gminie.	zostały podjęte przez dany organ, – wskazuje trzy formy uczestnictwa mieszkańców w procesach decyzyjnych we wspólnocie samorządowej, – omawia w prosty sposób jedną z tych form i przedstawia jeden argument zachęcający mieszkańców do aktywnego udziału w podejmowaniu decyzji, – wyszukuje w swojej gminie jedną sprawę, w której prowadzone są konsultacje społeczne, oraz formułuje opinię na temat tej sprawy.	wybranego organu samorządu terytorialnego, by sformułować pytania do przedstawiciela tego organu, – wypisuje działania, które w ostatnim czasie zostały podjęte przez wybrany organ samorządu terytorialnego, – wskazuje pięć form uczestnictwa mieszkańców w procesach decyzyjnych we wspólnocie samorządowej, – wyszukuje w swojej gminie jedną sprawę, w której prowadzone są konsultacje społeczne, formułuje na piśmie (na podstawie zdobytych informacji) własną opinię w tej sprawie oraz przekazuje to pismo, zgodnie z trybem ustalonym dla danych konsultacji społecznych, do odpowiednich organów.		stanowiącego ®, – wyjaśnia, dlaczego prawo zobowiązuje organ stanowiący do powołania minimum dwóch obowiązkowych komisji: petycji, skargi i wniosków oraz rewizyjnej ®, – wyszukuje dwa przykłady spraw, którymi w ostatnim czasie zajmowali się radni w jego gminie/mieście, – omawia szczegółowo jedną z tych spraw, – wyjaśnia na przykładach, jakie znaczenie ma aktywny udział mieszkańców w podejmowaniu decyzji.	w internecie wyszukiwanie informacji w internecie pytania podsumowujące działanie obywatelskie notatka	sprawdzające / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem

TEMAT LEKCJI: Aktywność obywatelska w samorządach **Liczba godzin: 2**										
3.4	**Uczeń:** (P) III.4) identyfikuje formy aktywności obywatelskiej, w tym wolontariat, i dostępne lokalnie mechanizmy wspierające zaangażowanie mieszkańców (np. budżet obywatelski, inicjatywę lokalną, fundusz sołecki) oraz w miarę możliwości wykorzystuje wybrany mechanizm w sprawie ważnej dla siebie lub społeczności (F) III.4) identyfikuje lokalnie działające organizacje pozarządowe, poznaje ich działania, szuka tych, których cele podziela, oraz poznaje różnorodne formy zaangażowania w ich działania, w tym wolontariat, i w miarę możliwości angażuje się w działalność organizacji (DZO) Napisanie wniosku	aktywność obywatelska: polityczna, społeczna inicjatywa lokalna budżet obywatelski fundusz sołecki wolontariat partycypacja	– wskazuje co najmniej dwie dostępne formy zaangażowania się w życie społeczności (np. wolontariat, inicjatywa obywatelska, budżet obywatelski), – wyszukuje, z pomocą nauczyciela, jedno przedsięwzięcie w jego gminie sfinansowane z budżetu obywatelskiego, – przygotowuje, z pomocą nauczyciela, wybrane elementy szkicu wniosku o realizację projektu ze środków z budżetu obywatelskiego, uwzględniając obowiązujące w jego gminie zasady i z wykorzystaniem odpowiedniego formularza, – wyjaśnia, na czym polega wolontariat, – wskazuje w lokalnej społeczności dwie organizacje lub instytucje, w których można zaangażować się w działanie	– wskazuje co najmniej trzy dostępne formy zaangażowania się w życie społeczności (np. wolontariat, inicjatywa obywatelska, budżet obywatelski), – rozważa, która z tych form jest najłatwiej dostępna dla osób w jego wieku, – wymienia dwa sposoby informowania władz i opinii publicznej o problemach lokalnej społeczności dostępne dla nastolatków, – wyszukuje jedno przedsięwzięcie w swojej gminie sfinansowane z budżetu obywatelskiego, – przygotowuje wybrane elementy szkicu wniosku o realizację projektu ze środków z budżetu obywatelskiego, uwzględniając obowiązujące w jego gminie zasady i z wykorzystaniem odpowiedniego	– wymienia dwa sposoby informowania władz i opinii publicznej o problemach lokalnej społeczności dostępne dla nastolatków, podaje jeden przykład wykorzystania wybranej formuły komunikacji, – wyszukuje dwa przedsięwzięcia w swojej gminie sfinansowane z budżetu obywatelskiego, – wyszukuje zasady zgłaszania projektów do realizacji w ramach budżetu obywatelskiego, terminy zgłoszeń i kwoty zarezerwowane do wykorzystania przez mieszkańców w jego gminie, – przygotowuje szkic wniosku o realizację projektu ze środków z budżetu obywatelskiego, uwzględniając obowiązujące w jego gminie zasady i z wykorzystaniem odpowiedniego	– omawia co najmniej cztery dostępne formy zaangażowania się w życie społeczności (np. wolontariat, inicjatywa obywatelska, budżet obywatelski), – wymienia trzy sposoby informowania władz i opinii publicznej o problemach lokalnej społeczności dostępne dla nastolatków, podaje jeden przykład wykorzystania wybranej formuły komunikacji, – wyjaśnia, na czym polega inicjatywa lokalna i jakich spraw może dotyczyć, – wyjaśnia, czym jest budżet obywatelski, – wskazuje obszary, które mogą być objęte finansowaniem z budżetu obywatelskiego, – wyjaśnia procedurę zgłaszania i wyboru projektów do sfinansowania	– uzasadnia, dlaczego warto angażować się w życie lokalnej społeczności, – podaje po jednym przykładzie aktywności politycznej i aktywności społecznej, – podaje po jednym przykładzie inicjatywy lokalnej zrealizowanej w jego społeczności lokalnej i poza nią, – wymienia wszystkie etapy wdrażania budżetu obywatelskiego ®, – formułuje trzy argumenty, które mogłyby przekonać jego rówieśników do zaangażowania w przygotowanie projektu zgłoszonego do budżetu obywatelskiego, – wyjaśnia, czym jest fundusz sołecki, oraz jakie ma znaczenie w małych gminach ®, – analizuje poziom zaangażowania Polaków	praca z tekstem podręcznika praca z wynikami badań / analiza wyników badań autorefleksja praca w parach rozmowa na forum klasy wyszukiwanie informacji w internecie działanie obywatelskie notatka w internecie / wpis do mediów społecznościowych działanie obywatelskie praca w grupach: tworzenie wniosku do budżetu obywatelskiego pytania podsumowujące	portfolio obywatelskie / samoocena, ocena koleżeńska, IZ od N pytania metapoznawcze / samoocena analiza prac uczniowskich obserwacja (wybranych uczniów) pytania sprawdzające / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem

	o dofinansowanie projektu w ramach szkolnego lub lokalnego budżetu partycypacyjnego lub innego wniosku o wsparcie finansowe (DZO) Nawiązanie współpracy jako wolontariusz z lokalną organizacją społeczną lub instytucją publiczną w celu wsparcia realizacji jej celów statutowych, po czym przedstawienie na forum klasy efektów swojego zaangażowania Kryteria oceny DZO: – adekwatności działania do postawionego celu – stopnia zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania		wolontariackie, – nawiązuje, z inicjatywy nauczyciela, krótko- lub długoterminową współpracę wolontariacką.	formularza, – nawiązuje samodzielnie krótko- lub długoterminową współpracę wolontariacką.	formularza.	w ramach budżetu obywatelskiego, – rozważa wpływ wolontariatu na rozwój osobisty.	w wolontariat oraz formułuje dwa argumenty, które mogłyby przekonać jego rówieśników do większego zaangażowania, – rozważa, dlaczego część osób angażuje się w działania wolontariackie.		
TEMAT LEKCJI: Młodzież a samorząd Liczba godzin: 2									
3.5	**Uczeń:** (P) III.5) opisuje ideę młodzieżowych rad gmin, miast, powiatów i sejmików wojewódzkich, wyszukuje rady	młodzieżowe rady lokalne problemy młodzieży petycja, list otwarty	– wyszukuje istniejące w regionie młodzieżowe organy samorządowe (rady gminy lub powiatu, sejmik wojewódzki), – wskazuje wybrane cele powoływania	– wskazuje trzy cele powoływania młodzieżowych rad, – podaje przykład realizacji wybranej kompetencji rad młodzieżowych: konsultacyjnej,	– wskazuje i omawia najważniejszy cel powoływania młodzieżowych rad, – wyjaśnia, w jaki sposób powstają młodzieżowe rady i kto może do nich	– wskazuje i omawia cztery cele powoływania młodzieżowych rad, – identyfikuje i omawia problemy w lokalnej społeczności, które	– formułuje trzy argumenty potwierdzające edukacyjny charakter rad młodzieżowych, – podaje przykłady realizacji trzech	praca z tekstem podręcznika praca z tekstem źródłowym autorefleksja	portfolio obywatelskie / samoocena, ocena koleżeńska, IZ od N pytania metapoznawcze / samoocena

	działające w swojej okolicy, a także analizuje ich pracę i w miarę możliwości włącza się w ich działania (F) III.5) diagnozuje problemy i potrzeby społeczności lokalnej dotykające młodych ludzi, a także proponuje konstruktywne rozwiązania tych problemów oraz korzysta z dostępnych mechanizmów demokratycznych, by je zasygnalizować (DZO) Napisanie i wysłanie (opublikowanie) petycji, listu lub listu otwartego do przedstawicieli władz publicznych w ważnej dla ucznia sprawie Kryteria oceny DZO: – adekwatności działania do postawionego celu – stopnia zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania		młodzieżowych rad, – podaje, kto może kandydować do młodzieżowych rad, – identyfikuje w lokalnej społeczności (z pomocą nauczyciela, koleżanki lub kolegi) problemy, które dotyczą bezpośrednio młodzieży, – formułuje, z pomocą nauczyciela, propozycję rozwiązania wybranego problemu, – wskazuje dostępne demokratyczne mechanizmy pozwalające sygnalizować władzom i opinii publicznej problemy i potrzeby młodzieży (np. petycja, list otwarty).	doradczej lub inicjatywnej, – identyfikuje w lokalnej społeczności problemy, które dotyczą bezpośrednio młodzieży, – formułuje propozycje rozwiązania dwóch problemów, – opracowuje, z pomocą nauczyciela, jeden projekt petycji lub listu otwartego do przedstawicieli władz publicznych w sprawie zdiagnozowanego problemu społecznego dotyczącego młodzieży.	kandydować, – opracowuje i wysyła petycję lub list otwarty do przedstawicieli władz publicznych w sprawie zdiagnozowanego problemu społecznego dotyczącego młodzieży.	dotyczą bezpośrednio młodzieży, – formułuje propozycje rozwiązania trzech wybranych problemów, – omawia dostępne demokratyczne mechanizmy pozwalające sygnalizować problemy i potrzeby młodzieży (np. petycja, list otwarty).	kompetencji rad młodzieżowych: konsultacyjnej, doradczej i inicjatywnej, – omawia jeden przykład skutecznego działania młodzieżowej rady gminy, – podaje jeden przykład młodzieżowych rad działających na szczeblu krajowym.	praca w parach rozmowa na forum klasy wyszukiwanie informacji w internecie wywiad pytania podsumowujące działanie obywatelskie	analiza prac uczniowskich obserwacja (wybranych uczniów) pytania sprawdzające / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem

TEMAT LEKCJI: Obywatel w urzędzie **Liczba godzin: 1**									
3.6	**Uczeń:** (P) III.6) jest przygotowany do załatwienia podstawowych spraw urzędowych ważnych dla młodych obywateli oraz wypełnia wybrany formularz lub wniosek (DZO) Wypełnienie wniosku o wydanie dowodu osobistego, paszportu lub innego dokumentu Kryteria oceny DZO: – adekwatności działania do postawionego celu – stopnia zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania	urząd sprawy urzędowe obsługa petenta w urzędzie mObywatel, profil zaufany, Internetowe Konto Pacjenta ePUAP	– wyjaśnia, czym zajmują się urzędy, – wskazuje trzy sprawy, które załatwia się w urzędzie, w tym jedną, która dotyczy młodego człowieka, – wskazuje jedną sprawę, którą on lub jego rodzice musieli kiedyś załatwić w urzędzie, – wymienia, z pomocą nauczyciela, co jest niezbędne do załatwienia podstawowych spraw w urzędzie, – wskazuje trzy sprawy urzędowe, które można załatwić przez internet, – realizuje, z pomocą dorosłego, jedną sprawę urzędową: wypełnia formularze i gromadzi wymagane dokumenty (online lub na papierze).	– wymienia, co jest niezbędne do załatwienia podstawowych spraw w urzędzie, – wyszukuje urzędy w swojej gminie / swoim powiecie, w których: uzyska dowód osobisty, prawo jazdy, paszport, odpis aktu urodzenia lub dowód rejestracyjny pojazdu, może się zameldować/ wymeldować, – realizuje jedną wybraną sprawę urzędową: wypełnia niezbędne formularze i gromadzi wymagane dokumenty (online lub na papierze).	– omawia jedną sprawę, którą on lub jego rodzice musieli kiedyś załatwić w urzędzie, – wskazuje urzędy w swojej gminie / swoim powiecie, w których: uzyska dowód osobisty, prawo jazdy, paszport, odpis aktu urodzenia lub dowód rejestracyjny pojazdu, może się zameldować/ wymeldować, – wymienia dwie zalety ePUAP, mObywatela lub IKP.	– wyjaśnia, co to jest profil zaufany i do czego służy, – wyjaśnia co to jest ePUAP, – dla dwóch wybranych spraw urzędowych (np. zameldowanie, wydanie paszportu) wskazuje adres właściwego urzędu oraz dokumentację niezbędną do przeprowadzenia procedury.	– tworzy konto na ePUAP i jeśli to możliwe realizuje jedną wybraną sprawę za jego pośrednictwem, – wskazuje cztery usługi urzędowe, z których można skorzystać za pośrednictwem aplikacji mObywatel, – formułuje trzy argumenty dla swoich rodziców lub dziadków za zastrzeżeniem numeru PESEL, – wskazuje trzy zalety ePUAP, mObywatela lub IKP.	praca z tekstem podręcznika praca z wynikami badań autorefleksja praca w parach rozmowa na forum klasy wyszukiwanie informacji w internecie pytania podsumowujące działanie obywatelskie	portfolio obywatelskie / samoocena, ocena koleżeńska, IZ od N pytania metapoznawcze / samoocena analiza prac uczniowskich pytania sprawdzające / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem

ROZDZIAŁ IV. Polska państwem demokratycznym

PYTANIE WIODĄCE: Jak demokracja i Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej chronią nasze prawa?

Numer lekcji	Wymagania szczegółowe z podstawy programowej P – podstawowe F – fakultatywne DZO – działanie obywatelskie	Zagadnienia/ treści	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY					Proponowane metody i formy pracy	Rekomendacje w zakresie monitorowania osiągnięć uczniów i ich oceniania
			konieczne (dopuszczający) UCZEŃ:	podstawowe (dostateczny) UCZEŃ:	rozszerzające (dobry) UCZEŃ:	dopełniające (bardzo dobry) UCZEŃ:	wykraczające (celujący) UCZEŃ:		
TEMAT LEKCJI: Demokracja – autorytaryzm – totalitaryzm Liczba godzin: 1									
4.1	**Uczeń:** (P) IV.1) na przykładzie Polski po 1945 r. charakteryzuje ustrój totalitarny i autorytarny oraz odróżnia je od demokracji; analizuje i ocenia polityczne, społeczne, ekonomiczne i obyczajowe konsekwencje autokratycznych sposobów rządzenia dla jednostki	system polityczny (ustrój polityczny) reżim polityczny demokracja autorytaryzm totalitaryzm reżim polityczny w Polsce po 1945 r. konsekwencje autokratycznych sposobów rządzenia dla jednostki i społeczeństwa	– wymienia elementy systemu politycznego ®, – wyjaśnia w prosty sposób, co oznacza termin *reżim polityczny*, i wymienia trzy rodzaje reżimów, – w prosty sposób określa, czym jest ustrój polityczny, – identyfikuje na przykładzie Polski po 1945 r. cechy ustrojów totalitarnego i autorytarnego oraz odróżnia je od demokracji, – na przykładach z historii Polski po 1945 r. rozpoznaje i ocenia skutki autokratycznych sposobów rządzenia dla jednostki i społeczeństwa, – identyfikuje różnice pomiędzy życiem codziennym Polaków	– wymienia elementy systemu politycznego i w prosty sposób je opisuje ®, – wyjaśnia znaczenie terminu *reżim polityczny* i wymienia trzy rodzaje reżimów, – definiuje termin *ustrój polityczny*, – na przykładzie Polski po 1945 r. wymienia cechy ustroju totalitarnego i autorytarnego oraz odróżnia je od demokracji, – na przykładach z historii Polski po 1945 r. rozpoznaje i ocenia konsekwencje autokratycznych sposobów rządzenia dla jednostki lub społeczeństwa oraz dzieli je na polityczne, społeczne,	– wyjaśnia znaczenie terminu *system polityczny* i opisuje poszczególne elementy takiego systemu ®, – wyjaśnia znaczenie terminu *reżim polityczny* i charakteryzuje trzy rodzaje reżimów, – definiuje termin *ustrój polityczny* i wskazuje, w jakim kontekście to pojęcie jest najczęściej stosowane, – podaje kryteria podziału systemów politycznych i wymienia ich przykładowe rodzaje, – na przykładach z historii Polski po 1945 r. wymienia cechy ustrojów totalitarnego i autorytarnego oraz ocenia, czym	– wyjaśnia znaczenie terminu *system polityczny* i charakteryzuje poszczególne elementy takiego systemu ®, – wyjaśnia znaczenie terminu *reżim polityczny* i omawia trzy rodzaje reżimów, – definiuje termin *ustrój polityczny* i wyjaśnia, jakie są relacje między systemem politycznym a ustrojem politycznym ®, – podaje kryteria podziału systemów politycznych i wymienia ich rodzaje (przykłady), – na przykładach z historii Polski po 1945 r. charakteryzuje ustroje totalitarny i autorytarny oraz	– porównuje zakresy znaczeniowe terminów *system polityczny* i *ustrój polityczny* ®, – wyjaśnia znaczenie terminu *reżim polityczny* i porównuje trzy rodzaje reżimów ®, – definiuje termin *reżimy hybrydowe*; podaje przykłady tego typu reżimów ®, – na przykładzie Polski przedstawia podstawowe elementy systemu politycznego i analizuje ich rolę, – podaje kryteria podziału systemów politycznych i omawia przykładowe systemy wyróżnione na podstawie poszczególnych kryteriów,	wyszukiwanie informacji w internecie praca z tekstem podręcznika autorefleksja wypowiedź pisemna pytania podsumowujące	zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem rutyny krytycznego myślenia / samoocena pytania sprawdzające / samoocena

			w okresie PRL i współcześnie.	ekonomiczne i obyczajowe, – porównuje życie codzienne Polaków w okresie PRL i współcześnie; poddaje ocenie wybraną różnicę.	różnią się one od systemu demokratycznego, – na przykładzie Polski po 1945 r. wyjaśnia i ocenia konsekwencje autokratycznych sposobów rządzenia dla jednostki i społeczeństwa oraz dzieli je na polityczne, społeczne, ekonomiczne i obyczajowe, – porównuje życie codzienne Polaków w okresie PRL i współcześnie; poddaje ocenie dwie wybrane różnice.	porównuje je z systemem demokratycznym, – na przykładzie Polski po1945 r. porównuje systemy autorytarny i totalitarny, – wyjaśnia, dlaczego Polska Ludowa (PRL) nie była państwem demokratycznym, – na przykładzie historii Polski po 1945 r. wymienia, analizuje i ocenia konsekwencje autokratycznych sposobów rządzenia dla jednostki i społeczeństwa oraz je klasyfikuje na płaszczyznach politycznej, społecznej, ekonomicznej i obyczajowej, – porównuje życie codzienne Polaków w okresie PRL i współcześnie; przedstawia i poddaje ocenie trzy wybrane różnice.	– odwołując się do przykładów z historii Polski po 1945 r., w tym do *Konstytucji PRL*, charakteryzuje ustroje totalitarny i autorytarny oraz porównuje je z systemem demokratycznym, – ocenia, czy ustrój PRL był totalitaryzmem, czy autorytaryzmem; przywołuje argumenty i kontrargumenty, – analizuje współczesne systemy niedemokratyczne i podaje przykłady działania władz świadczące o tym, że w państwie funkcjonuje reżim autorytarny lub totalitarny ®, – na przykładzie Polski po 1945 r. przedstawia, analizuje i ocenia konsekwencje autokratycznych sposobów rządzenia dla jednostki i społeczeństwa oraz je porównuje, klasyfikuje i omawia na płaszczyznach politycznej, społecznej, ekonomicznej		

							i obyczajowej, – porównuje życie codzienne Polaków w okresie PRL i współcześnie; przedstawia i poddaje ocenie cztery wybrane różnice.		
TEMAT LEKCJI: Przemiany ustrojowe w Polsce po 1989 r. **Liczba godzin: 1**									
4.2	**Uczeń:** (P) IV. 2) wskazuje kluczowe etapy i założenia procesu demokratyzacji Polski po 1989 r. oraz – wykorzystując doświadczenia świadków historii – przedstawia i ocenia polityczne, gospodarcze i społeczne konsekwencje transformacji oraz dyskutuje na ich temat	terminy: *transformacja ustrojowa*, *demokratyzacja* czynniki sprzyjające demokratyzacji proces demokratyzacji Polski po 1989 r. transformacja gospodarcza skutki przemian politycznych i gospodarczych ocena politycznych, gospodarczych i społecznych konsekwencji transformacji	– zna terminy: *transformacja ustrojowa*, *demokratyzacja*, *transformacja gospodarcza*, – na podstawie materiału źródłowego z podręcznika wymienia kluczowe etapy procesu demokratyzacji w Polsce po 1989 r., – podaje jeden przykład reform gospodarczych wdrożonych w ramach planu Balcerowicza i przedstawia skutek tej reformy, – na podstawie materiałów źródłowych [tekst publicystyczny, wyniki badań] wskazuje pozytywne i negatywne opinie na temat transformacji i jej	– na przykładzie wydarzeń z historii Polski po 1989 r. w prosty sposób wyjaśnia znaczenie terminów: *transformacja ustrojowa*, *demokratyzacja*, *transformacja gospodarcza*, – na podstawie materiału źródłowego z podręcznika wymienia kluczowe etapy procesu demokratyzacji w Polsce po 1989 r. i wskazuje ich skutki, – podaje przynajmniej dwa przykłady reform gospodarczych wdrożonych w ramach planu Balcerowicza i ocenia ich skutki, – na podstawie materiałów	– na przykładzie wydarzeń z historii Polski po 1989 r. wyjaśnia znaczenie terminów: *transformacja ustrojowa*, *demokratyzacja*, *transformacja gospodarcza*, – na podstawie tekstu źródłowego (z podręcznika) wymienia przynajmniej dwa czynniki sprzyjające demokratyzacji i uzasadnia swój wybór, – omawia kluczowe etapy procesu demokratyzacji w Polsce po 1989 r. i szczegółowo przedstawia ich skutki, – podaje przynajmniej cztery przykłady reform gospodarczych wdrożonych	– na przykładzie wydarzeń z historii Polski po 1989 r. omawia przebieg i mechanizmy transformacji ustrojowej, demokratyzacji, transformacji gospodarczej, – na podstawie tekstu źródłowego (z podręcznika) wymienia i omawia przynajmniej trzy czynniki sprzyjające demokratyzacji i uzasadnia swój wybór, – charakteryzuje kluczowe etapy procesu demokratyzacji w Polsce po 1989 r., – podaje przynajmniej pięć przykładów reform gospodarczych wdrożonych w ramach planu Balcerowicza	– na przykładzie wydarzeń z historii Polski po 1989 r. definiuje terminy *transformacja ustrojowa* i *demokratyzacja*, porównuje ich zakresy znaczeniowe oraz kompleksowo przedstawia przejawy i skutki zjawisk określanych za pomocą tych pojęć, – wyjaśnia znaczenie terminu *transformacja gospodarcza* oraz przedstawia przebieg procesu, do którego odnosi się to pojęcie, – wymienia i omawia przynajmniej cztery czynniki sprzyjające demokratyzacji i uzasadnia swój wybór, – analizuje kluczowe etapy procesu	metody badawcze analiza wyników badań praca z tekstem podręcznika dyskusja rozmowa na forum klasy działanie obywatelskie wypowiedź pisemna pytania podsumowujące	pytania metapoznawcze / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem rutyny krytycznego myślenia / samoocena obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska, pytania sprawdzające / samoocena

			skutków, – wyszukuje informacje na temat upamiętnienia (w swojej miejscowości, gminie lub powiecie) wydarzeń związanych z protestami społecznymi w okresie PRL albo ofiar reżimu komunistycznego; wyjaśnia, jakie były przyczyny upamiętnianych wydarzeń ® [zadanie dodatkowe, np. zadanie domowe].	źródłowych [tekst publicystyczny, wyniki badań] omawia pozytywne i negatywne opinie na temat transformacji i jej skutków, – wyszukuje informacje na temat upamiętnienia (w swojej miejscowości, gminie lub powiecie) wydarzeń związanych z protestami społecznymi w okresie PRL albo ofiar reżimu komunistycznego; wyjaśnia, jakie były przyczyny upamiętnianych wydarzeń i przedstawia efekty swoich ustaleń w wybranej formie ® [zadanie dodatkowe, np. zadanie domowe].	w ramach planu Balcerowicza i szczegółowo przedstawia ich skutki, – na podstawie materiałów źródłowych [tekst publicystyczny, wyniki badań] formułuje opinię na temat konsekwencji przemian ustrojowych i uzasadnia ją jednym argumentem, – zabiera głos w dyskusji na temat politycznych, gospodarczych i społecznych konsekwencji transformacji i uzasadnia swoje stanowisko (formułuje argumenty), – wyszukuje informacje na temat upamiętnienia w swojej miejscowości, gminie lub powiecie) wydarzeń związanych z protestami społecznymi w okresie PRL albo ofiar reżimu komunistycznego; przedstawia przyczyny upamiętnianych	i ocenia ich skutki, – zabiera głos w dyskusji na temat konsekwencji przemian ustrojowych (politycznych, gospodarczych i społecznych); formułuje opinię i uzasadnia swoje stanowisko za pomocą dwóch argumentów, – wyszukuje informacje na temat upamiętnienia (w swojej miejscowości, gminie lub powiecie) wydarzeń związanych z protestami społecznymi w okresie PRL albo ofiar reżimu komunistycznego; wyjaśnia, jakie były przyczyny upamiętnianych wydarzeń, a także ocenia i analizuje ich skutki w ramach prezentacji przygotowanej w wybranej formie ® [zadanie dodatkowe, np. zadanie domowe].	demokratyzacji w Polsce po 1989 r. i przedstawia ich wpływ na system polityczny Polski, – podaje przynajmniej sześć przykładów reform gospodarczych wdrożonych w ramach planu Balcerowicza i ocenia ich skutki, – zabiera głos w dyskusji na temat konsekwencji przemian ustrojowych (politycznych, gospodarczych i społecznych); przedstawia swoje stanowisko i formułuje po dwa argumenty oraz możliwe kontrargumenty współdyskutantów, – wyszukuje informacje na temat upamiętnienia (w swojej miejscowości, gminie lub powiecie) wydarzeń związanych z protestami społecznymi w okresie PRL albo ofiar reżimu komunistycznego; wyjaśnia, jakie były przyczyny upamiętnianych		

					wydarzeń w wybranej formie ® [zadanie dodatkowe, np. zadanie domowe].		wydarzeń, a także ocenia i analizuje ich skutki w ramach prezentacji przygotowanej w wybranej formie i przedstawionej na forum klasy ® [zadanie dodatkowe, np. zadanie domowe].		
	(DZO) Przeprowadzenie i udokumentowanie wywiadu ze świadkiem historii najnowszej (np. kombatantem) lub inną ważną postacią lokalną Kryteria oceny DZO: – adekwatności działania do postawionego celu – stopnia zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania	Przeprowadź wywiad z osobą, która żyła w okresie przemian politycznych i ekonomicznych w latach 90. XX w. Zapytaj ją m.in. o to, jak postrzegała dokonujące się zmiany, jakie są jej osobiste doświadczenia z pierwszych lat III RP oraz jak ocenia tamte wydarzenia z dzisiejszej perspektywy. Napisz krótkie podsumowanie wywiadu – uwzględnij najciekawsze i najbardziej zaskakujące informacje.	– z pomocą nauczyciela formułuje cel wywiadu i pytania, – dokonuje wyboru świadka historii, z którym przeprowadzi rozmowę, – przeprowadza wywiad, – przygotowuje prostą prezentację efektów wywiadu, – prowadzi portfolio dokumentujące jego działania.	– formułuje cel wywiadu i wybiera świadka historii, z którym przeprowadzi rozmowę, – z pomocą nauczyciela formułuje pytania do wywiadu, – przeprowadza wywiad, – opracowuje odpowiedzi, które udało się uzyskać od rozmówcy, – prezentuje wywiad w wybranej formie, – prowadzi portfolio dokumentujące jego działania.	– formułuje cel wywiadu i z pomocą nauczyciela przygotowuje założenia, z jakimi przystąpi do rozmowy, – wybiera świadka historii, z którym przeprowadzi rozmowę, i uzasadnia swój wybór, – opracowuje pytania, – przeprowadza wywiad, – dokumentuje wywiad i przygotowuje opracowanie zebranego materiału, – prezentuje wywiad w wybranej formie, – prowadzi portfolio dokumentujące jego działania w wymaganej formie.	– definiuje cel wywiadu i przygotowuje założenia, z jakimi przystąpi do rozmowy, – wybiera świadka historii, z którym będzie rozmawiać, i uzasadnia swój wybór, odwołując się do odpowiednich aspektów tematu działania, – przygotowuje się do wywiadu i opracowuje pytania, – przeprowadza wywiad, – dokumentuje wywiad w wybranej formie; opracowuje zebrany materiał, – prezentuje wywiad i efekty swojej pracy w wybranej formie, – prowadzi portfolio, w którym zamieszcza wszystkie	– definiuje cele wywiadu i przygotowuje założenia, z jakimi przystąpi do rozmowy, – dokonuje wyboru świadka historii, z którym będzie rozmawiać, zgodnie ze sformułowanymi wcześniej założeniami działania, – przygotowuje się do wywiadu: opracowuje pytania, określa zasady spotkania oraz sposób utrwalenia wywiadu, ustala z rozmówcą formę autoryzacji, – przeprowadza wywiad, – dokumentuje wywiad w wybranej formie; analizuje, weryfikuje i opracowuje zgromadzone materiały,	działanie obywatelskie	pytania metapoznawcze / samoocena ocena stopniem obserwacja ocena koleżeńska, IZ od N, pytania sprawdzające / samoocena portfolio obywatelskie/ samoocena, IZ od N

						wytworzone, znalezione i uzyskane od rozmówcy materiały.	– przeprowadza autoryzację wywiadu według ustalonej formuły, – prezentuje w wybranej formie na forum klasy wywiad i pozostałe efekty swojej pracy, – prowadzi portfolio dokumentujące jego działania i właściwie archiwizuje swoją pracę, – dokonuje podsumowania i samoceny.		
TEMAT LEKCJI: Demokratyczne państwo prawa **Liczba godzin: 1**									
4.3	**Uczeń:** (P) IV.3) korzystając z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, wyjaśnia podstawowe wartości i zasady demokratycznego państwa prawa oraz analizuje je i wyraża opinię o ich wpływie na codzienne życie obywateli; porównuje demokrację większościową i konstytucyjną	demokratyczne państwo prawa zasady demokratycznego państwa prawa w *Konstytucji RP* demokracja większościowa a demokracja konstytucyjna demokracja pośrednia i demokracja bezpośrednia formy demokracji bezpośredniej	– korzystając z *Konstytucji RP*, identyfikuje co najmniej dwie główne zasady demokratycznego państwa prawa; wyjaśnia, w jaki sposób wymienione zasady wpływają na codzienne życie obywateli, – w prosty sposób wyjaśnia znaczenie terminu *demokratyczne państwo prawa* i ocenia, jaką rolę odgrywają w takim państwie sądy (podaje jeden przykład),	– korzystając z *Konstytucji RP*, wyjaśnia w prosty sposób znaczenie co najmniej trzech zasad demokratycznego państwa prawa, – wskazuje, w jaki sposób zdefiniowane zasady wpływają na codzienne życie obywateli, – wyjaśnia znaczenie terminu *demokratyczne państwo prawa* i ocenia, jaką rolę odgrywają w takim państwie sądy (podaje dwa	– korzystając z *Konstytucji RP*, wyjaśnia znaczenie co najmniej czterech zasad demokratycznego państwa, – omawia, w jaki sposób zdefiniowane zasady wpływają na codzienne życie obywateli, – definiuje termin *demokratyczne państwo prawa* i ocenia, jakie znaczenie ma działalność sądów dla prawidłowego funkcjonowania takiego państwa,	– korzystając z *Konstytucji RP*, wyjaśnia znaczenie co najmniej sześciu zasad demokratycznego państwa prawa, – formułuje opinię na temat tego, w jaki sposób zdefiniowane zasady wpływają na codzienne życie obywateli, – analizuje termin *demokratyczne państwo prawa* i ocenia, jakie znaczenie ma działalność sądów dla prawidłowego funkcjonowania	– na podstawie *Konstytucji RP* analizuje co najmniej siedem zasad demokratycznego państwa prawa, – formułuje opinię na temat tego, w jaki sposób te zasady wpływają na codzienne życie obywateli, – analizuje termin *demokratyczne państwo prawa*, w tym przedstawia związki między demokracją a rządami prawa,	praca z tekstem źródłowym (*Konstytucja RP*) praca z tekstem podręcznika autorefleksja wypowiedź argumentacyjna wyszukiwanie informacji w internecie pytania podsumowujące	zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem rutyny krytycznego myślenia / samoocena pytania metapoznawcze / samoocena pytania sprawdzające / samoocena

			– zna terminy *demokracja większościowa* i *demokracja konstytucyjna*, – wykorzystując źródła internetowe (lub inne), wyszukuje informacje na temat wybranego referendum ogólnokrajowego, które odbyło się po 1989 r.; wskazuje sprawę, która była wówczas rozstrzygana, frekwencję i wynik głosowania; ocenia też skutek referendum.	przykłady), – definiuje terminy *demokracja większościowa* i *demokracja konstytucyjna*, – odwołując się do zasad ustroju Polski, odróżnia demokrację pośrednią od demokracji bezpośredniej, – wykorzystując źródła internetowe (lub inne), wyszukuje informacje na temat dwóch wybranych referendów ogólnokrajowych, które odbyły się po 1989 r.; wskazuje sprawy, które były wówczas rozstrzygane, frekwencję i wyniki głosowań; ocenia też skutki tych referendów.	– definiuje terminy *demokracja większościowa* i *demokracja konstytucyjna* oraz porównuje te pojęcia, wskazując różnice między ich zakresami znaczeniowymi, – odwołując się do zasad ustroju Polski, wskazuje przykłady funkcjonowania w praktyce demokracji pośredniej i demokracji bezpośredniej, – wykorzystując źródła internetowe (lub inne), wyszukuje informacje na temat trzech wybranych referendów ogólnokrajowych, które odbyły się po 1989 r.; wskazuje sprawy, które były wówczas rozstrzygane, frekwencję i wyniki głosowań; ocenia też skutki tych referendów.	takiego państwa, – wyjaśnia, dlaczego w demokratycznym państwie prawa sądy i trybunały tworzą władzę niezależną od innych władz, – porównuje terminy *demokracja większościowa* i *demokracja konstytucyjna*, oceniając, który z rodzajów demokracji jest lepszy dla obywateli, i wskazując zagrożenia wynikające z funkcjonowania demokracji większościowej, – odwołując się do zasad ustroju Polski, analizuje przykłady funkcjonowania w praktyce demokracji pośredniej i demokracji bezpośredniej, – wykorzystując źródła internetowe (lub inne), wyszukuje informacje na temat czterech referendów ogólnokrajowych, które odbyły się po 1989 r.; wskazuje sprawy, które były wówczas rozstrzygane, frekwencję i wyniki głosowań; ocenia też skutki tych	– ocenia, jakie znaczenie ma niezależna od pozostałych władz działalność sądów i trybunałów dla prawidłowego funkcjonowania demokratycznego państwa prawa, – porównuje terminy *demokracja większościowa* i *demokracja konstytucyjna*; podaje przykłady zagrożeń, które wynikają z funkcjonowania demokracji większościowej, oraz ocenia, czy mogą one wystąpić również w demokracji konstytucyjnej, – odwołując się do ustroju Polski, ocenia funkcjonowanie w praktyce demokracji pośredniej i demokracji bezpośredniej; podaje wady i zalety każdej z tych formuł demokratycznych, – wykorzystując źródła internetowe (lub inne), wyszukuje informacje na temat czterech referendów		

						referendów.	ogólnokrajowych, które odbyły się po 1989 r.; wskazuje sprawy, które były wówczas rozstrzygane, frekwencję i wyniki głosowań; ocenia także skutki tych referendów.		
TEMAT LEKCJI: Zagrożenia dla demokracji **Liczba godzin: 2**									
4.4	**Uczeń:** (P) IV.4) identyfikuje i opisuje współczesne zagrożenia dla demokracji, wyjaśnia znaczenie inicjatyw, które im przeciwdziałają, oraz formułuje opinię o ich skuteczności (F) IV.1) wyjaśnia zjawisko populizmu, ocenia jego wpływ na demokrację i życie publiczne, formułuje opinię w tej sprawie i dyskutuje o niej	zagrożenia dla ustroju demokratycznego korupcja nepotyzm niski poziom aktywności obywateli dezinformacja metody przeciwdziałania zagrożeniom systemu demokratycznego populizm	– na podstawie materiałów źródłowych (tekst z podręcznika, wyniki badań społecznych) identyfikuje dwa współczesne zagrożenia dla systemu demokratycznego i wymienia sposoby przeciwdziałania tym zagrożeniom (zjawiskom), – potrafi wskazać przykład działania na rzecz aktywizacji społecznej, które doprowadziło do podniesienia poziomu aktywności obywatelskiej; formułuje opinię na temat tego działania, – omawia na przykładzie, jakie znaczenie ma aktywność obywatelska dla prawidłowego funkcjonowania	– na podstawie materiałów źródłowych (tekst z podręcznika, wyniki badań społecznych) identyfikuje trzy współczesne zagrożenia dla systemu demokratycznego i wymienia sposoby przeciwdziałania tym zagrożeniom (zjawiskom), – potrafi wskazać dwa przykłady działań na rzecz aktywizacji społecznej, które doprowadziły do podniesienia poziomu aktywności obywatelskiej; formułuje opinię na ich temat, – omawia na przykładach, jakie znaczenie ma aktywność obywatelska dla prawidłowego	– na podstawie materiałów źródłowych (tekst z podręcznika, wyniki badań społecznych) identyfikuje i opisuje trzy współczesne zagrożenia dla systemu demokratycznego – wymienia sposoby przeciwdziałania tym zagrożeniom (zjawiskom) oraz ocenia ich skuteczność, – korzystając z wyników badań, formułuje opinię na temat stosunku Polaków do demokracji od początku lat 90. XX w. do współczesności; w uzasadnieniu wskazuje jedną przyczynę zmian nastrojów w społeczeństwie polskim ®,	– na podstawie materiałów źródłowych (tekst z podręcznika, wyniki badań społecznych) identyfikuje i opisuje cztery współczesne zagrożenia dla systemu demokratycznego i wymienia sposoby przeciwdziałania tym zagrożeniom (zjawiskom), a także formułuje opinię na temat ich skuteczności i ją uzasadnia, – korzystając z wyników badań, formułuje opinię na temat stosunku Polaków do demokracji od początku lat 90. do współczesności; w uzasadnieniu wskazuje dwie przyczyny zmian nastrojów w społeczeństwie	– na podstawie materiałów źródłowych (tekst z podręcznika, wyniki badań społecznych) wymienia i opisuje pięć współczesnych zagrożeń dla systemu demokratycznego oraz dzieli je na wewnętrzne i zewnętrzne, – wymienia i ocenia sposoby przeciwdziałania zjawiskom zagrażającym demokracji, a także formułuje opinię na temat ich skuteczności i ją uzasadnia, – korzystając z wyników badań, formułuje opinię na temat stosunku Polaków do demokracji od początku lat 90. do współczesności;	analiza wyników badań wypowiedź argumentacyjna praca z tekstem podręcznika autorefleksja praca z tekstem źródłowym wyszukiwanie informacji w internecie pytania podsumowujące	pytania metapoznawcze / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem rutyny krytycznego myślenia / samoocena pytania sprawdzające / samoocena

			demokracji, – wymienia skutki rozpowszechniania fałszywych informacji, – potrafi wskazać jedną zasadę, której należy przestrzegać, aby ustrzec się przed wpływem fałszywych informacji (np. w internecie), oraz wie, jak i kiedy ją stosować, – rozpoznaje hasła populistyczne (np. przy lekturze materiałów z internetu) i rozumie, w jaki sposób mogą one wpływać na postawy obywateli.	funkcjonowania demokracji, – potrafi wskazać dwie zasady, których należy przestrzegać, aby ustrzec się przed wpływem fałszywych informacji (np. w internecie), oraz wie, jak i kiedy je stosować, – rozpoznaje hasła populistyczne (np. przy lekturze materiałów z internetu) i rozumie, w jaki sposób populistyczny model uprawiania polityki może wpływać na demokrację oraz życie społeczne.	– ocenia skuteczność działań na rzecz aktywizacji społecznej, które mają przyczyniać się do podniesienia poziomu aktywności obywatelskiej, i uzasadnia swoją opinię przez odniesienie do własnego doświadczenia lub doświadczenia innych osób ze swojego otoczenia, – wymienia metody walki z dezinformacją i wie, jak je stosować, – potrafi wskazać trzy zasady, których należy przestrzegać, aby ustrzec się przez wpływem fałszywych informacji (np. w internecie), oraz wie, jak i kiedy je stosować, – wyjaśnia zjawisko populizmu i ocenia jego wpływ na życie polityczne i społeczne w państwie demokratycznym, – odnosząc się do wybranego przykładu współczesnego lub	polskim ®, – ocenia skuteczność działań na rzecz aktywizacji obywatelskiej, które mają przyczyniać się do podniesienia poziomu aktywności obywatelskiej, i podejmuje takie działania w praktyce lub przedstawia przebieg takich przedsięwzięć, – formułuje opinię na temat skutków rozpowszechniania fałszywych informacji i ją uzasadnia, – wymienia i wyjaśnia metody walki z dezinformacją, stosuje je w praktyce lub wie, jak i kiedy je stosować, – wskazuje i omawia trzy zasady, których należy przestrzegać, aby ustrzec się przed wpływem fałszywych informacji (np. w internecie), oraz wie, jak i kiedy je stosować, – wyjaśnia zjawisko populizmu i ocenia jego wpływ na życie publiczne i społeczne w	w uzasadnieniu wskazuje trzy przyczyny zmian nastrojów w społeczeństwie polskim i je klasyfikuje ®, – ocenia skuteczność działań na rzecz aktywizacji obywatelskiej, które mają przyczyniać się do podniesienia poziomu aktywności obywatelskiej, i podejmuje takie działania w praktyce lub przedstawia przebieg takich przedsięwzięć, a także dokonuje analizy ich rezultatów i wyciąga wnioski z takiej ewaluacji, – formułuje opinię na temat skutków rozpowszechniania fałszywych informacji i w uzasadnieniu odnosi się do wpływu fake newsów i manipulacji medialnych na funkcjonowanie społeczeństwa i państwa, – analizuje metody walki z dezinformacją, stosuje je w praktyce lub wie, jak i kiedy		

					historycznego formułuje opinię na temat sposobu uprawiania polityki przez populistów.	państwie demokratycznym; formułuje opinię w tej sprawie i podejmuje dyskusję na ten temat na forum klasy, – odwołując się do dwóch wybranych przykładów współczesnych lub historycznych, formułuje opinię na temat sposobu uprawiania polityki przez populistów i ocenia skutki ich działań.	je zastosować, – ocenia, czy walka z dezinformację może zagrażać wolności słowa i niezależności mediów, – omawia i stosuje w praktyce cztery zasady, których należy przestrzegać, aby ustrzec się przed wpływem fałszywych informacji, – wyjaśnia zjawisko populizmu i ocenia jego wpływ na życie publiczne i społeczne w demokratycznym państwie prawa – formułuje opinię w tej sprawie i podejmuje dyskusję na ten temat na forum klasy, przedstawiając argumenty i kontrargumenty, – odwołując się do trzech wybranych przykładów współczesnych lub historycznych, formułuje opinię o sposobie uprawiania polityki przez populistów i ocenia skutki ich działań.		

TEMAT LEKCJI: Wybory demokratyczne **Liczba godzin: 1**									
4.5	**Uczeń:** (P) IV.5) wyjaśnia znaczenie wyborów w systemie demokratycznym; wskazuje główne zasady prawa wyborczego na przykładzie Polski i argumentuje na rzecz świadomego udziału w głosowaniu	funkcje wyborów zasady prawa wyborczego w Polsce czynne i bierne prawo wyborcze wybory większościowe i proporcjonalne świadomy udział w wyborach	– wyjaśnia cel wyborów w państwie demokratycznym, – ocenia, czy dane wybory można uznać za demokratyczne, i podaje jeden argument za taką oceną, – odnosząc się do przykładu Polski, wymienia podstawowe zasady prawa wyborczego; odróżnia czynne prawo wyborcze od prawa biernego, – ocenia skutki niskiej frekwencji w wyborach i podaje dwa argumenty na rzecz świadomego głosowania.	– formułuje opinię na temat celu wyborów w państwie demokratycznym i ją uzasadnia, – ocenia, kiedy wybory są demokratyczne, i podaje dwa argumenty, – odnosząc się do przykładu Polski, wymienia podstawowe zasady prawa wyborczego i je wyjaśnia; odróżnia czynne prawo wyborcze od prawa biernego, – ocenia skutki niskiej frekwencji w wyborach i podaje trzy argumenty na rzecz świadomego głosowania.	– ocenia, czy dane wybory są demokratyczne, i uzasadnia swoje zdanie, – wyjaśnia, jakie jest znaczenie wyborów w systemie demokratycznym, i wymienia dwie przykładowe funkcje głosowania, – omawia zasady prawa wyborczego w Polsce; odróżnia czynne prawo wyborcze od biernego i wymienia progi wiekowe dla kandydatów w poszczególnych elekcjach, – wyjaśnia, co decyduje o tym, że głosowanie jest świadome, i formułuje argumenty na rzecz świadomego głosowania w wyborach.	– ocenia, czy dane wybory są demokratyczne, i uzasadnia swoje zdanie, – omawia trzy przykładowe funkcje wyborów w systemie demokratycznym, – omawia zasady prawa wyborczego w Polsce – porównuje czynne i bierne prawo wyborcze oraz wymienia progi wiekowe dla kandydatów w poszczególnych elekcjach, – rozważa możliwość obniżenia progu wiekowego dla czynnego prawa wyborczego w Polsce; formułuje opinię w tej sprawie i ją uzasadnia za pomocą dwóch argumentów, – na przykładzie Polski ocenia system większościowy i proporcjonalny; w uzasadnieniu odnosi się do zalet i wad każdego z tych systemów ®,	– ocenia, czy dane wybory są demokratyczne, i uzasadnia swoje zdanie, – omawia cztery przykładowe funkcje wyborów w systemie demokratycznym, – analizuje zasady prawa wyborczego w Polsce, w tym te dotyczące czynnego i biernego prawa wyborczego, – wymienia progi wiekowe dla kandydatów w poszczególnych wyborach i ocenia możliwość ich obniżenia, – rozważa możliwość obniżenia progu wiekowego dla czynnego prawa wyborczego w Polsce; formułuje opinię w tej sprawie i ją uzasadnia trzema argumentami, a także odnosi się do kontrargumentów w dyskusji, – na przykładzie Polski ocenia system większościowy i proporcjonalny;	wyszukiwanie informacji w internecie praca w grupach projekt edukacyjny praca z tekstem podręcznika pytania podsumowujące	pytania metapoznawcze / samoocena obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska, rutyny krytycznego myślenia / samoocena pytania sprawdzające / samoocena

						– omawia argumenty na rzecz świadomego głosowania w wyborach i wskazuje działania, które może podjąć, aby zachęcić innych do udziału w wyborach, – zbiera informacje (np. z internetu) dotyczące ostatnich wyborów i przeprowadza analizę ich wyników.	w uzasadnieniu odnosi się do zalet i wad każdego z tych systemów ®, – analizuje argumenty na rzecz świadomego głosowania w wyborach i ocenia skuteczność działań, które może podjąć, aby zachęcić innych zarówno do głosowania, jak i kandydowania w wyborach, – zbiera informacje (np. z internetu) dotyczące ostatnich wyborów i je analizuje, formułuje opinię na temat frekwencji i uzasadnia swoje zdanie.		
	(PR) **Projekt badawczy** Kryteria oceny projektu: – adekwatności działania do postawionego celu – stopnia zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania – współpracy w zespole	Temat: Frekwencja wyborcza w Polsce po 1989 r. – przyczyny absencji oraz zmiany poziomu udziału obywateli w wyborach	– przy wsparciu nauczyciela lub zespołu definiuje problem i stawia pytania badawcze, – planuje działania, – przeprowadza część działań.	– przy wsparciu nauczyciela lub zespołu definiuje problem i stawia pytania badawcze, – planuje działania, w tym współtworzy harmonogram, – przeprowadza działania, – realizuje cel badawczy, – dokonuje ewaluacji.	– w prosty sposób definiuje problem i stawia pytania badawcze, – planuje działania, w tym współtworzy harmonogram i współdecyduje o podziale zadań, – realizuje cel badawczy i przeprowadza zdecydowaną większość działań samodzielnie, – dokonuje ewaluacji,	– definiuje problem i stawia pytania badawcze, – planuje działania (metoda SMART), dokonuje podziału zadań, współtworzy harmonogram, uczestniczy w działaniach promocyjnych, – realizuje cel badawczy i przeprowadza działania, – podsumowuje projekt i dokonuje	– definiuje problem, – stawia pytania badawcze, – planuje działania – (metoda SMART), dokonuje podziału zadań, tworzy harmonogram, organizuje działania promocyjne, – pozyskuje partnerów, – realizuje cel badawczy i przeprowadza zaplanowane przez	projekt badawczy	pytania metapoznawcze / samoocena ocena stopniem obserwacja / IZ od N, ocena koleżeńska, pytania sprawdzające / samoocena

	– indywidualnego wkładu każdej osoby				– przeprowadza cztery etapy projektu badawczego.	ewaluacji, – przeprowadza cztery etapy projektu badawczego, – prezentuje efekty swojej pracy.	siebie działania, – podsumowuje projekt i dokonuje ewaluacji, – w pełni realizuje cztery etapy projektu badawczego, – prezentuje efekty pracy swojej i zespołu na forum klasy.		

ROZDZIAŁ V. Prawo i prawa człowieka

PYTANIE WIODĄCE: Jak demokracja i Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej chronią nasze prawa?

Numer lekcji	**Wymagania szczegółowe z podstawy programowej** P – podstawowe F – fakultatywne DZO – działanie obywatelskie	**Zagadnienia/ treści**	**WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY**					**Proponowane metody i formy pracy**	**Rekomendacje w zakresie monitorowania osiągnięć uczniów i ich oceniania**
			konieczne (dopuszczający) **UCZEŃ:**	**podstawowe (dostateczny)** **UCZEŃ:**	**rozszerzające (dobry)** **UCZEŃ:**	**dopełniające (bardzo dobry)** **UCZEŃ:**	**wykraczające (celujący)** **UCZEŃ:**		
TEMAT LEKCJI: Prawo i jego znaczenie Liczba godzin: 1									
5.1	**Uczeń:** (P) IV.6) opisuje cechy dobrego prawa i na przykładzie wybranych problemów prawnych wyjaśnia znaczenie najważniejszych dla młodzieży i młodych dorosłych instytucji prawa cywilnego i rodzinnego oraz odnajduje	prawo rodzaje prawa cechy dobrego prawa główne instytucje prawa cywilnego i rodzinnego nieodpłatna pomoc prawna	– wyjaśnia na dwóch przykładach znaczenie prawa w życiu społecznym i odnosi się do doświadczeń młodzieży dotyczących działania przepisów w praktyce, – wyjaśnia znaczenie terminu *prawo*, –wymienia dwa	– wyjaśnia w prosty sposób znaczenie prawa w życiu społecznym i odnosi się do doświadczeń młodzieży dotyczących działania przepisów w praktyce, – wyjaśnia znaczenie terminu *prawo*, – wymienia trzy przykłady klasyfikacji prawa	– wyjaśnia znaczenie prawa w życiu społecznym i jego wpływ na sytuację młodzieży, – wyjaśnia termin *prawo*, – omawia trzy przykłady klasyfikacji prawa ze względu na rodzaj regulowanych spraw,	– omawia znaczenie prawa w życiu społecznym i jego wpływ na sytuację młodzieży i młodych dorosłych, – omawia termin *prawo* i przedstawia cztery przykłady klasyfikacji prawa ze względu na rodzaj regulowanych spraw, – wymienia i opisuje	– analizuje znaczenie prawa w życiu społecznym i ocenia jego wpływ na sytuację młodzieży i młodych dorosłych, – omawia termin *prawo* i wymienia oraz opisuje pięć przykładów klasyfikacji prawa ze względu na rodzaj regulowanych spraw,	praca z tekstem podręcznika wypowiedź argumentacyjna praca z tekstem źródłowym [k.r.o.; k.c.] wyszukiwanie informacji w internecie autorefleksja	rutyny krytycznego myślenia / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem pytania sprawdzające / samoocena zadania sprawdzające /

	informacje o nieodpłatnej pomocy prawnej		przykłady klasyfikacji prawa ze względu na rodzaj regulowanych spraw, – identyfikuje trzy cechy dobrego prawa i wyjaśnia w prosty sposób, co sprawia, że system prawa jest przejrzysty dla obywateli, – na podstawie materiału źródłowego z podręcznika wyjaśnia, jakie skutki wynikają z wad przyjętego prawa dla obywatela i urzędnika ®, – odnosząc się do przykładów z życia społecznego, wyjaśnia znaczenie pojęć (instytucji prawa): *osoba fizyczna*, *zdolność prawna*, *zdolność do czynności prawnych*, *małżeństwo*, *władza rodzicielska*, – wymienia po jednym przykładzie działań, które może i których nie może podjąć młody człowiek (osoba fizyczna) przed ukończeniem 18 roku życia, a także potrafi	ze względu na rodzaj regulowanych spraw, – wymienia i w prosty sposób opisuje cztery cechy dobrego prawa, a także wyjaśnia, co sprawia, że system prawa jest przejrzysty dla obywateli, – na podstawie materiału źródłowego z podręcznika wyjaśnia, jakie skutki wynikają z wad przyjętego prawa dla obywatela i urzędnika ®, – wyjaśnia w prosty sposób znaczenie pojęć (instytucji prawa): *osoba fizyczna*, *osoba prawna*, *zdolność prawna*, *zdolność do czynności prawnych*, *sprzedaż*, *władza rodzicielska*, *małżeństwo*, – wymienia po dwa przykłady działań, które może i których nie może podjąć młody człowiek (osoba fizyczna) przed ukończeniem 18 roku życia, a także potrafi zastosować tę wiedzę w praktyce,	– wymienia i opisuje pięć cech dobrego prawa, a także wyjaśnia, co sprawia, że system prawa jest przejrzysty dla obywateli, – na podstawie materiału źródłowego z podręcznika wyjaśnia, jakie skutki wynikają z wad przyjętego prawa dla obywateli, urzędnika i przedsiębiorcy ®, – wyjaśnia znaczenie pojęć (instytucji prawa): *osoba fizyczna*, *osoba prawna*, *zdolność prawna*, *zdolność do czynności prawnych*, *sprzedaż*, *własność*, *władza rodzicielska*, *małżeństwo* – i właściwie używa ich w swoich wypowiedziach, – rozróżnia rodzaje zdolności prawnej, – wymienia po dwa przykłady działań, które może i których nie może podjąć osoba fizyczna do ukończenia 13 roku życia oraz między 13 a 18 rokiem życia, a także potrafi	sześć cech dobrego prawa, a także wyjaśnia, co sprawia, że system prawa jest przejrzysty dla obywateli, – na podstawie materiału źródłowego z podręcznika wyjaśnia, jakie skutki wynikają z wad przyjętego prawa dla obywatela, urzędnika i przedsiębiorcy; formułuje opinię na temat tego, która z wad prawa jest najgroźniejsza, i uzasadnia swoje zdanie ®, – wyjaśnia znaczenie pojęć (instytucji prawa): *osoba fizyczna*, *osoba prawna*, *zdolność prawna*, *zdolność do czynności prawnych*, *sprzedaż*, *własność*, *władza rodzicielska*, *małżeństwo*, *alimenty* – i właściwie używa ich w swoich wypowiedziach, – rozróżnia rodzaje zdolności prawnej i każdy z nich omawia,	– wymienia i analizuje siedem cech dobrego prawa; wyjaśnia, co sprawia, że system prawa jest przejrzysty dla obywateli, – analizuje, jakie skutki wynikają z wad przyjętego prawa dla obywatela, urzędnika i przedsiębiorcy; formułuje opinię na temat tego, która z wad prawa jest najgroźniejsza, i uzasadnia swoje zdanie przynajmniej dwoma argumentami ®, – wyjaśnia znaczenie pojęć (instytucji prawa): *osoba fizyczna*, *osoba prawna*, *zdolność prawna*, *zdolność do czynności prawnych*, *ubezwłasnowolnienie*, *sprzedaż*, *własność*, *władza rodzicielska*, *małżeństwo*, *alimenty* – i właściwie używa ich w swoich wypowiedziach, – rozróżnia i omawia rodzaje zdolności prawnej	pytania podsumowujące	ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem

			zastosować tę wiedzę w praktyce, – wyjaśnia, na czym polega władza rodzicielska, wymienia po dwa prawa i obowiązki, dziecka w rodzinie i potrafi zastosować swoją wiedzę w praktyce, – wymienia po dwa przykłady regulacji z zakresu prawa cywilnego i prawa rodzinnego, – przedstawia procedurę zawarcia małżeństwa w świetle polskiego prawa; wymienia warunki zawarcia małżeństwa i potrzebne do tego dokumenty, – wyszukuje informacje (np. w internecie), gdzie można uzyskać nieodpłatną pomoc prawną i skorzystać z nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w jego gminie lub powiecie.	– wyjaśnia, na czym polega władza rodzicielska, wymienia po dwa prawa i obowiązki, dziecka w rodzinie i potrafi zastosować swoją wiedzę w praktyce, – przedstawia procedurę zawarcia małżeństwa w świetle polskiego prawa; wymienia warunki zawarcia małżeństwa i potrzebne do tego dokumenty, – wyszukuje informacje (np. w internecie) na temat nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w jego gminie i powiecie; w prosty sposób omawia procedurę uzyskania pomocy prawnej.	zastosować tę wiedzę w praktyce, – wyjaśnia, na czym polega władza rodzicielska i komu ona przysługuje; wymienia i omawia prawa oraz obowiązki dziecka w tym zakresie; potrafi zastosować tę wiedzę w praktyce, – przedstawia procedurę zawarcia małżeństwa w świetle polskiego prawa; omawia warunki zawarcia małżeństwa i wymienia potrzebne do tego dokumenty, – wyszukuje informacje (np. w internecie) na temat nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w jego gminie i powiecie; omawia procedurę uzyskania pomocy prawnej i potrafi zastosować tę wiedzę w praktyce.	– wymienia po trzy przykłady działań, które może i których nie może podjąć osoba fizyczna do ukończenia 13 roku życia i między 13 a 18 rokiem życia, a także potrafi zastosować tę wiedzę w praktyce, – wyjaśnia, na czym polega władza rodzicielska i komu ona przysługuje; wymienia i omawia prawa i obowiązki dziecka w rodzinie – rozpoznaje dotyczące ich zapisy w *Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym* [k.r.o.] i potrafi zastosować tę wiedzę w praktyce, – przedstawia procedurę zawarcia małżeństwa w świetle polskiego prawa; omawia warunki zawarcia małżeństwa i wymienia potrzebne do tego dokumenty; potrafi posługiwać się odpowiednimi przepisami prawa w tym zakresie i wyszukuje informacje na ten temat we właściwych źródłach,	i ubezwłasnowolnienia, – wymienia i omawia po trzy przykłady działań, które może i których nie może podjąć osoba fizyczna do ukończenia 13 roku życia i między 13 a 18 rokiem życia; potrafi zastosować odpowiednie przepisy *Kodeksu cywilnego* podczas rozważania przykładów i stosuje swoją wiedzę z tego zakresu w praktyce, – wyjaśnia, na czym polega władza rodzicielska i komu ona przysługuje; na podstawie tekstów źródłowych z podręcznika formułuje opinię na temat odpowiedzialności rodzicielskiej, popierając swoje zdanie trafnymi argumentami i odpowiadając na kontrargumenty w dyskusji ®, – omawia prawa i obowiązki dziecka w rodzinie – rozpoznaje i analizuje odpowiednie przepisy w *Kodeksie*		

						– wyszukuje i omawia informacje (np. w internecie) na temat nieodpłatnej pomocy prawnej i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w jego gminie i powiecie; analizuje procedurę uzyskania pomocy prawnej i potrafi zastosować tę wiedzę w praktyce.	*rodzinnym i opiekuńczym* [k.r.o.] i potrafi zastosować swoją wiedzę w praktyce, – przedstawia procedurę zawarcia małżeństwa w świetle polskiego prawa; odróżnia prawo państwowe od prawa kanonicznego (kościelnego) ®; omawia warunki zawarcia małżeństwa i wymienia niezbędne do tego dokumenty; rozważając przykłady z tego zakresu, posługuje się odpowiednimi przepisami *Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego* [k.r.o.], wyszukuje informacje i analizuje kazusy; ocenia sytuację prawną osób między 16 a 18 rokiem życia w kontekście możliwości zawarcia małżeństwa cywilnego, – wyszukuje (np. w internecie) i analizuje informacje, w tym akty prawne, dotyczące nieodpłatnej pomocy prawnej		

							i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego w jego gminie, powiecie i województwie; analizuje procedurę uzyskania pomocy prawnej i potrafi zastosować swoją wiedzę w praktyce.		
TEMAT LEKCJI: Prawa człowieka **Liczba godzin: 1**									
5.2	**Uczeń:** (P) IV.7) identyfikuje podstawowe prawa człowieka i obywatela, wyjaśnia ich znaczenie w relacji obywatel–państwo; analizuje informacje i formułuje opinię w wybranej kontrowersyjnej sprawie dotyczącej praw człowieka	podstawowe prawa człowieka cechy praw człowieka generacje praw człowieka	– w prosty sposób wyjaśnia, czym są prawa człowieka i dlaczego są ważne, – identyfikuje co najmniej dwie cechy praw człowieka, – wymienia generacje praw człowieka i podaje po trzy przykłady praw należących do każdej z nich, – w tekście *Konstytucji RP* identyfikuje dwa przykłady praw i wolności człowieka oraz przyporządkowuje je do odpowiedniej generacji, – na podstawie materiału źródłowego (np. z podręcznika) formułuje opinię w kontrowersyjnej sprawie dotyczącej	– wyjaśnia, czym są prawa człowieka i dlaczego są ważne, – wymienia co najmniej trzy cechy praw człowieka, – wymienia generacje praw człowieka i podaje po cztery przykłady praw należących do każdej z nich, – w tekście *Konstytucji RP* identyfikuje trzy przykłady praw i wolności człowieka, po czym przyporządkowuje je do odpowiedniej generacji, – na podstawie materiału źródłowego (z podręcznika) wyjaśnia, w jaki sposób prawa człowieka wpływają na relacje obywatel–	– wyjaśnia, czym są prawa człowieka i dlaczego są ważne, – wymienia cztery cechy praw człowieka i szczegółowo omawia przynajmniej dwie z nich, – wymienia generacje praw człowieka, w tym dzieli prawa pierwszej generacji na osobiste i polityczne oraz prawa drugiej generacji na ekonomiczne, socjalne i kulturalne; podaje przykłady praw z każdej wymienionej kategorii i generacji, – w tekście *Konstytucji RP* identyfikuje cztery przykłady praw i wolności	– wyjaśnia, czym są prawa człowieka i dlaczego są ważne; uzasadnia swoją opinię za pomocą przynajmniej jednego argumentu, – wymienia cztery cechy praw człowieka, w tym szczegółowo omawia przynajmniej trzy z nich, – wymienia i analizuje generacje praw człowieka, w tym dzieli prawa pierwszej generacji na osobiste i polityczne oraz prawa drugiej generacji na ekonomiczne, socjalne i kulturalne; podaje przykłady praw z każdej wymienionej kategorii i generacji, – w tekście	– analizuje, czym są prawa człowieka i dlaczego są ważne; uzasadnia swoją opinię za pomocą przynajmniej dwóch argumentów, – wymienia i szczegółowo omawia cztery cechy praw człowieka, – wymienia i analizuje generacje praw człowieka, w tym dzieli prawa pierwszej generacji na osobiste i polityczne oraz prawa drugiej generacji na ekonomiczne, socjalne i kulturalne; podaje przykłady praw z każdej wymienionej kategorii i generacji, – w tekście *Konstytucji RP* identyfikuje osiem przykładów praw	praca z tekstem źródłowym (*Konstytucja RP*) praca z tekstem podręcznika wypowiedź argumentacyjna praca z tekstem źródłowym wyszukiwanie informacji w internecie autorefleksja pytania podsumowujące	rutyny krytycznego myślenia / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem pytania sprawdzające / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem

			praw człowieka i w prosty sposób uzasadnia swoje zdanie.	państwo; w uzasadnieniu podaje co najmniej jeden przykład znany z mediów lub z własnego otoczenia społecznego, – na podstawie materiału źródłowego (np. z podręcznika) formułuje opinię w kontrowersyjnej sprawie dotyczącej praw człowieka i uzasadnia swoje zdanie.	człowieka, a także przyporządkowuje je do odpowiedniej generacji, – na podstawie materiału źródłowego (z podręcznika) wyjaśnia, w jaki sposób prawa człowieka wpływają na relacje obywatel–państwo; w uzasadnieniu podaje co najmniej jeden przykład znany z mediów lub z własnego otoczenia społecznego, – na podstawie materiału źródłowego (np. z podręcznika) analizuje kontrowersyjną sprawę dotyczącą praw człowieka, po czym formułuje na jej temat opinię i uzasadnia swoje zdanie za pomocą przynajmniej jednego argumentu.	*Konstytucji RP* identyfikuje sześć przykładów praw i wolności człowieka, po czym przyporządkowuje je do odpowiedniej generacji, – na podstawie materiału źródłowego (z podręcznika) ocenia, w jaki sposób prawa człowieka wpływają na relacje obywatel–państwo, i uzasadnia swoje zdanie za pomocą co najmniej dwóch argumentów, – na podstawie materiału źródłowego (np. z podręcznika) analizuje kontrowersyjną sprawę dotyczącą praw człowieka, po czym formułuje na jej temat opinię i uzasadnia swoje zdanie za pomocą przynajmniej dwóch argumentów.	i wolności człowieka, po czym przyporządkowuje je do odpowiedniej generacji; – odróżnia prawa człowieka od wolności, – na podstawie materiału źródłowego (z podręcznika) ocenia, w jaki sposób prawa człowieka wpływają na relacje obywatel–państwo i uzasadnia swoje zdanie za pomocą co najmniej trzech argumentów, – na podstawie materiału źródłowego (np. z podręcznika) analizuje kontrowersyjną sprawę dotyczącą praw człowieka, po czym formułuje na jej temat opinię i uzasadnia swoje zdanie za pomocą przynajmniej trzech argumentów.		
TEMAT LEKCJI: Ochrona praw człowieka Liczba godzin: 1									
5.3	**Uczeń:** (P) IV.8) rozpoznaje przypadki łamania praw człowieka i obywatela,	przyczyny łamania praw i wolności człowieka formy łamania praw i wolności	– wymienia trzy przyczyny łamania praw i wolności człowieka oraz omawia jedną z nich,	– wymienia cztery przyczyny łamania praw i wolności człowieka oraz omawia dwie z nich, – rozpoznaje	– wymienia cztery przyczyny łamania praw i wolności człowieka oraz dzieli je na kategorie (polityczne, prawne, kulturowe,	– wymienia sześć przyczyn łamania praw i wolności człowieka oraz dzieli je na kategorie (polityczne, prawne, kulturowe,	– formułuje opinie na temat przyczyn konkretnych przypadków łamania praw i wolności człowieka oraz uzasadnia	wypowiedź argumentacyjna wyszukiwanie informacji w internecie	pytania metapoznawcze / samoocena rutyny krytycznego myślenia /

	potrafi zgłosić ich naruszenie oraz wykorzystać inne sposoby ochrony tych praw, w tym przez kontakt z organami państwowymi i międzynarodowymi powołanymi w tym celu	człowieka instytucje stojące na straży praw i wolności człowieka procedury zgłaszania naruszeń praw i wolności człowieka mechanizmy ochrony praw i wolności człowieka	– rozpoznaje przypadki łamania praw człowieka i obywatela, w tym przy każdym z nich wskazuje formę naruszenia, – wymienia trzy środki ochrony praw i wolności człowieka oraz dzieli je na środki krajowe i międzynarodowe, – wyszukuje bieżące informacje (np. w internecie) na temat działalności Rzecznika Praw Obywatelskich i wymienia przynajmniej jedną sprawę, którą RPO się zajmuje/zajmował, – na podstawie materiału źródłowego wskazuje konieczne elementy wniosku do Rzecznika Praw Obywatelskich i wie, jak może złożyć taki wniosek, – wyjaśnia w prosty sposób, na czym polega prawo do zaskarżenia, i wie, jak może złożyć odwołanie, – wskazuje funkcje Rzecznika Praw Dziecka i wie, w jaki sposób można się do	przypadki łamania praw człowieka i obywatela, w tym przy każdym z nich wskazuje formę naruszenia i wyjaśnia, dlaczego do niego doszło, – wymienia cztery środki ochrony praw i wolności człowieka oraz dzieli je na środki krajowe i międzynarodowe, – wyszukuje informacje (np. w internecie) na temat działalności Rzecznika Praw Obywatelskich i wymienia przynajmniej dwie sprawy, którymi RPO się zajmuje/zajmował, – na podstawie materiału źródłowego, z pomocą nauczyciela, sporządza wniosek do Rzecznika Praw Obywatelskich w wybranej sprawie i wie, jak może złożyć gotowe pismo, – wyjaśnia, na czym polega prawo do zaskarżenia, i wie, jak może złożyć odwołanie,	ekonomiczne), – omawia co najmniej trzy przypadki łamania praw człowieka i obywatela, w tym każdorazowo wskazuje formę i przyczyny naruszenia oraz ocenia, dlaczego do niego doszło, – wymienia i omawia cztery środki ochrony praw i wolności człowieka oraz dzieli je na środki krajowe i międzynarodowe, – wyszukuje informacje (np. w internecie) na temat działalności Rzecznika Praw Obywatelskich oraz wymienia co najmniej trzy sprawy, którymi RPO się zajmuje/zajmował, – na podstawie materiału źródłowego dotyczącego wybranej sprawy sporządza poprawnie wniosek do Rzecznika Praw Obywatelskich i wie, jak może złożyć gotowe pismo, – wyjaśnia, na czym	ekonomiczne), – analizuje co najmniej cztery przypadki łamania praw człowieka i obywatela; w tym każdorazowo wskazuje formę i przyczyny naruszenia oraz ocenia, dlaczego do niego doszło, – wymienia i omawia pięć środków ochrony praw i wolności człowieka oraz dzieli je na środki krajowe i międzynarodowe, – wyszukuje bieżące informacje (np. w internecie) na temat działalności Rzecznika Praw Obywatelskich oraz wymienia i omawia co najmniej trzy sprawy, którymi RPO się zajmuje/zajmował, – na podstawie materiału źródłowego dotyczącego wybranej sprawy sporządza poprawnie (pod względem formalnym i merytorycznym) wniosek do Rzecznika Praw	swoje zdanie, – wymienia i analizuje osiem przyczyn łamania praw i wolności człowieka oraz dzieli je na kategorie (polityczne, prawne, kulturowe, ekonomiczne), – analizuje co najmniej cztery współczesne przypadki łamania praw człowieka i obywatela w państwach niedemokratycznych i demokratycznych, w tym przedstawia przyczyny i formy tych naruszeń, – wymienia i omawia sześć środków ochrony praw i wolności człowieka oraz dzieli je na środki krajowe i międzynarodowe, – wyszukuje bieżące informacje (np. w internecie) na temat działalności Rzecznika Praw Obywatelskich, a także omawia co najmniej cztery sprawy, którymi RPO się zajmuje/zajmował, – na podstawie	praca z tekstem podręcznika studium przypadku autorefleksja pytania podsumowujące	samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem pytania sprawdzające / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem

			niego zwrócić z wnioskiem o interwencję, – wymienia okoliczności, w jakich obywatel polski może złożyć skargę do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, i wyszukuje w internecie informacje na ten temat.	– wymienia funkcje Rzecznika Praw Dziecka i wie, w jaki sposób można się do niego zwrócić z wnioskiem o interwencję, a także wyszukuje dwa przykłady działań podejmowanych przez RPD; – wymienia okoliczności, w jakich obywatel polski może złożyć skargę do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i wyszukuje w internecie informacje na ten temat.	polega prawo do zaskarżenia, i wie, jak może złożyć odwołanie, a także określa specyfikę wniosku o ponowne rozpatrzenie sprawy, – wymienia funkcje Rzecznika Praw Dziecka; wie, w jaki sposób można się do niego zwrócić z wnioskiem o interwencję; omawia dwa przykłady problemów, którymi zajmuje się RPD, – przedstawia instrument ochrony wolności i praw, jakim jest skarga do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, i wyjaśnia, kiedy i jak obywatel polski może złożyć taką skargę, – wyszukuje w internecie informacje na temat skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, która została uznana za zasadną, i przygotowuje krótką informację na jej temat.	Obywatelskich i wie, jak może złożyć gotowe pismo, – wyjaśnia, na czym polega prawo do zaskarżenia, i omawia procedurę złożenia odwołania, a także porównuje odwołanie i wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy, – wymienia funkcje Rzecznika Praw Dziecka i wie, w jaki sposób można się do niego zwrócić z wnioskiem o interwencję oraz jakie działania może on podjąć; omawia dwa przykłady problemów, którymi zajmuje się RPD, – przedstawia instrument ochrony wolności i praw, jakim jest skarga do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, wyjaśnia, kiedy i jak obywatel polski może złożyć taką skargę, – wyszukuje w internecie informacje na temat wybranej skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, która została uznana za	materiału źródłowego dotyczącego wybranej sprawy sporządza poprawnie (pod względem formalnym i merytorycznym) wniosek do Rzecznika Praw Obywatelskich, a także zna procedurę złożenia wniosku i ocenia skuteczność tego instrumentu ochrony praw jednostki, – wyjaśnia, na czym polega prawo do zaskarżenia, i omawia procedurę złożenia odwołania, a także porównuje odwołanie i wniosek o ponowne rozpatrzenie sprawy; na podstawie materiału źródłowego (wzoru pisma) wskazuje niezbędne elementy odwołania, – analizuje funkcje i możliwości działania Rzecznika Praw Dziecka, w tym jego uprawnienia oraz przykłady problemów rozwiązywanych przez RPD, – analizuje instrument ochrony		

						zasadną, i dokonuje analizy tej sprawy.	praw i wolności, jakim jest skarga do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, w tym ocenia skuteczność tego środka; wymienia oraz omawia okoliczności, w których obywatel Polski może złożyć tego typu skargę, – wyszukuje w internecie informacje na temat co najmniej dwóch skarg do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, które zostały uznane za zasadne, i przygotowuje analizę wybranych spraw, – na podstawie materiału źródłowego (wzór pisma) sporządza skargę do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w wybranej sprawie i ocenia skuteczność tego środka ochrony praw i wolności ®.		
TEMAT LEKCJI: Ochrona danych osobowych i dóbr osobistych (fakultatywny) **Liczba godzin: 1**									
5.4	**Uczeń:** (F) IV.5) wskazuje podstawowe	dane osobowe dane wrażliwe	– wyjaśnia znaczenie terminów: *dane osobowe* i *dane wrażliwe*, a także	– wyjaśnia znaczenie terminów: *dane osobowe* i *dane wrażliwe*, a także	– wyjaśnia znaczenie terminów: *dane osobowe* i *dane wrażliwe*, a także	– definiuje terminy: *dane osobowe* i *dane wrażliwe*, a także wymienia po pięć	– wyjaśnia, czym są dane osobowe i dane wrażliwe i jakie mają znaczenie dla	wyszukiwanie informacji w internecie	pytania metapoznawcze / samoocena

	sposoby ochrony własnych danych osobowych oraz wyjaśnia formy naruszania dóbr osobistych, szczególnie w Internecie; potrafi zgłosić naruszenie dóbr osobistych	oszustwa internetowe dobra osobiste RODO naruszenia danych osobowych i dóbr osobistych	wymienia po dwa przykłady danych każdego rodzaju, – wskazuje informacje, na podstawie których można kogoś zidentyfikować, np. w internecie, i rozpoznaje, przypadki, w których podał dane wrażliwe na stronie internetowej lub w aplikacji – rozważa zagrożenia z tym związane, – wie, co to jest RODO, i wymienia po dwie zasady bezpieczeństwa przechowywania danych i udostępniania danych (np. w internecie) – wskazane reguły stosuje w praktyce, – wymienia dwa najczęstsze oszustwa internetowe związane z ochroną danych osobowych i wyjaśnia, jak się przed nimi bronić, – wymienia trzy przykłady dóbr osobistych i identyfikuje przypadki ich naruszenia, – wymienia dwa	wymienia po trzy przykłady danych każdego rodzaju, – wskazuje informacje, na podstawie których można kogoś zidentyfikować, np. w internecie, i rozpoznaje, przypadki, w których podał dane wrażliwe na stronie internetowej lub w aplikacji – rozważa zagrożenia z tym związane i wymienia sposoby zminimalizowania tych zagrożeń, – wie, co to jest RODO, i wymienia po trzy zasady bezpieczeństwa przechowywania danych i udostępniania danych (np. w internecie) – wskazane reguły stosuje w praktyce, – wymienia trzy najczęstsze oszustwa internetowe związane z ochroną danych osobowych i wyjaśnia, jak się przed nimi bronić, – definiuje termin *dobra osobiste*, wymienia cztery przykłady takich dóbr oraz	wymienia po cztery przykłady danych każdego rodzaju, – wyjaśnia, jakie informacje pozwoliłby go zidentyfikować, – wskazuje informacje, na podstawie których można kogoś zidentyfikować, np. w internecie, i rozpoznaje, przypadki, w których podał dane wrażliwe na stronie internetowej lub w aplikacji – rozważa zagrożenia z tym związane oraz wymienia i stosuje w praktyce sposoby zminimalizowania tych zagrożeń, – wie, co to jest RODO, i wymienia po cztery zasady bezpieczeństwa przechowywania danych i udostępniania danych (np. w internecie) – wskazane reguły stosuje w praktyce, – omawia trzy najczęstsze oszustwa internetowe związane z ochroną danych osobowych i wyjaśnia, jak się	przykładów danych każdego rodzaju, – wyjaśnia, jakie informacje pozwoliłby go zidentyfikować, – wymienia informacje, na podstawie których można kogoś zidentyfikować, np. w internecie, i analizuje, przypadki, w których podał dane wrażliwe na stronie internetowej lub w aplikacji – rozważa zagrożenia z tym związane oraz wymienia i stosuje w praktyce sposoby minimalizowania tych zagrożeń, – wie, co to jest RODO, i wymienia po pięć zasad bezpieczeństwa przechowywania danych i udostępniania danych (np. w internecie) – wskazane reguły stosuje w praktyce, – omawia cztery najczęstsze oszustwa internetowe związane z ochroną danych osobowych i wyjaśnia, jak się przed nimi bronić,	jednostki, oraz podaje po sześć przykładów danych każdego rodzaju, – wyjaśnia, jakie informacje pozwoliłby go zidentyfikować, – wymienia informacje, na podstawie których można kogoś zidentyfikować, np. w internecie, i analizuje, przypadki, w których podał dane wrażliwe na stronie internetowej lub w aplikacji – rozważa zagrożenia z tym związane oraz wymienia i stosuje w praktyce sposoby minimalizowania tych zagrożeń, – wie, co to jest RODO, a także przedstawia i omawia po pięć zasad bezpieczeństwa przechowywania danych i udostępniania danych (np. w internecie) – wskazane reguły stosuje w praktyce, – analizuje mechanizm czterech najczęstszych	praca z tekstem podręcznika studium przypadku autorefleksja wypowiedź argumentacyjna pytania podsumowujące	rutyny krytycznego myślenia / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem pytania sprawdzające / samoocena

			sposoby postępowania w sytuacjach, w których dochodzi do naruszenia dóbr osobistych, – z pomocą nauczyciela przygotowuje zgłoszenie dotyczące naruszenia dóbr osobistych w wybranym przypadku.	identyfikuje przypadki ich naruszenia, – wymienia trzy sposoby postępowania w sytuacjach, w których dochodzi do naruszenia dóbr osobistych, – przygotowuje zgłoszenie dotyczące naruszenia dóbr osobistych w wybranym przypadku i wie, co zrobić z przygotowanym pismem.	przed nimi bronić, – definiuje termin *dobra osobiste*, wymienia pięć przykładów takich dóbr i wyjaśnia, na czym polegają przypadki ich naruszeń, – omawia trzy sposoby postępowania w sytuacjach, w których dochodzi do naruszenia dóbr osobistych, – przygotowuje zgłoszenie dotyczące naruszenia dóbr osobistych w wybranym przypadku i wie, co zrobić z przygotowanym pismem.	– wyjaśnia, czym są dobra osobiste, wymienia sześć przykładów takich dóbr i wyjaśnia, na czym polegają przypadki ich naruszeń, – przedstawia cztery sposoby postępowania w sytuacjach, w których dochodzi do naruszenia dóbr osobistych, i ocenia skuteczność każdego z nich, – przygotowuje zgłoszenie dotyczące naruszenia dóbr osobistych w wybranym przypadku i wie, co zrobić z przygotowanym pismem.	oszustw internetowych związanych z ochroną danych osobowych i wyjaśnia, jak się przed bronić przed tymi zagrożeniami – dzieli się wiedzą na ten temat z innymi uczniami, np. na forum klasy, – wyjaśnia, czym są dobra osobiste, podaje osiem przykładów takich dóbr i wyjaśnia, na czym polegają przypadki ich naruszeń, – przedstawia cztery sposoby postępowania w sytuacjach, w których dochodzi do naruszenia dóbr osobistych, i ocenia skuteczność każdego z nich, – przygotowuje zgłoszenie dotyczące naruszenia dóbr osobistych w wybranym przypadku i wie, co zrobić z przygotowanym pismem.		
TEMAT LEKCJI: Formy zatrudnienia Liczba godzin: 2									
5.5	**Uczeń:** (P) IV.9)	stosunek pracy (umowa o pracę)	– identyfikuje różne formy zatrudnienia i odróżnia	– wymienia różne formy zatrudnienia i odróżnia	– wymienia różne formy zatrudnienia i porównuje umowę	– wyjaśnia, po co nam praca, i omawia różne formy	– wyjaśnia, po co nam praca, i omawia różne formy	praca z tekstem podręcznika	pytania metapoznawcze /

	rozróżnia pracę wykonywaną na podstawie stosunku pracy (umowa o pracę), pracę wykonywaną na podstawie innego stosunku prawnego stanowiącego podstawę świadczenia pracy lub usług (umowy cywilnoprawne), wolontariat, staż i praktyki, a także identyfikuje prawa i obowiązki osoby związanej takimi umowami oraz sposoby ochrony tych praw, w tym za pośrednictwem związków zawodowych	umowa o dzieło i umowa zlecenia (umowy cywilnoprawne) umowa o wolontariat staże i praktyki prawa i obowiązki pracownika i pracodawcy sposoby ochrony praw pracowniczych związki zawodowe	zatrudnienie na umowę o pracę od innych form, – wymienia cele i po dwie cechy charakterystyczne umowy zlecenia i umowy o dzieło, – na podstawie materiałów źródłowych (np. z podręcznika) wymienia rodzaje umów o pracę i co najmniej cztery ich najważniejsze elementy, – na podstawie materiałów źródłowych (np. z podręcznika lub *Kodeksu pracy*) odróżnia prawa od obowiązków pracownika oraz identyfikuje po dwa przykłady tych praw i obowiązków, – na podstawie materiałów źródłowych (np. z podręcznika; aktów prawnych; przykładowych umów) identyfikuje po jednym przykładzie praw i obowiązków osób związanych umową zlecenia, umową o dzieło (umowami cywilnoprawnymi) oraz umowami	zatrudnienie na umowę o pracę od innych form, – wymienia cele i po trzy cechy charakterystyczne umowy zlecenia i umowy o dzieło, – na podstawie materiałów źródłowych (np. z podręcznika) wymienia rodzaje umów o pracę i co najmniej pięć ich najważniejszych elementów, – na podstawie materiałów źródłowych (np. z podręcznika lub *Kodeksu pracy*) odróżnia prawa od obowiązków pracownika oraz identyfikuje po trzy przykłady tych praw i obowiązków, – wymienia swoje prawa dotyczące rozwiązania umowy o pracę, – na podstawie materiałów źródłowych (np. tekstów z podręcznika, aktów prawnych czy przykładowych umów) identyfikuje po dwa przykłady praw i obowiązków	o pracę z umową o dzieło i umową zlecenia, – wymienia cele i omawia po trzy cechy charakterystyczne umowy zlecenia i umowy o dzieło, a także podaje przykłady umów każdego rodzaju, – na podstawie materiałów źródłowych (np. z podręcznika) wymienia rodzaje umów o pracę i omawia sześć ich najważniejszych elementów, – na podstawie materiałów źródłowych (np. z podręcznika lub *Kodeksu pracy*) odróżnia prawa od obowiązków pracownika oraz omawia po cztery przykłady tych praw i obowiązków, – na podstawie materiałów źródłowych (np. tekstów z podręcznika, aktów prawnych, przykładowych umów) wymienia po trzy przykłady praw i obowiązków osób związanych umową	zatrudnienia, w tym porównuje umowę o pracę z umową o dzieło, umową zlecenia i umową dotyczącą wolontariatu, – omawia cele i wskazuje po trzy cechy charakterystyczne umowy zlecenia i umowy o dzieło, a także podaje przykłady umów każdego rodzaju, – omawia rodzaje umów o pracę i analizuje sześć ich najważniejszych elementów, – odnosząc się do opisu przypadku, wypełnia poprawnie formularz jednej z omawianych na zajęciach umów, np. umowy o pracę, umowy zlecenia lub umowy o dzieło, – na podstawie materiałów źródłowych (np. tekstów z podręcznika lub *Kodeksu pracy*) odróżnia prawa od obowiązków pracownika oraz omawia po pięć przykładów tych praw i obowiązków,	zatrudnienia, w tym porównuje umowę o pracę z umową o dzieło, umową zlecenia i umową dotyczącą wolontariatu, stażu lub praktyki, – analizuje cele i wskazuje po trzy cechy charakterystyczne umowy zlecenia i umowy o dzieło, a także podaje przykłady umów każdego rodzaju, – porównuje rodzaje umów o pracę i analizuje sześć ich najważniejszych elementów, – odnosząc się do opisu przypadku, wypełnia poprawnie formularz dwóch z omawianych na zajęciach umów, np. umowy o pracę, umowy zlecenia lub umowy o dzieło, – na podstawie materiałów źródłowych (np. tekstów z podręcznika lub *Kodeksu pracy*) odróżnia prawa od obowiązków pracownika oraz omawia po sześć przykładów tych praw i obowiązków,	praca z tekstem źródłowym (k.p.) praca z tekstem źródłowym (*Konstytucja RP*) studium przypadku wyszukiwanie informacji w internecie autorefleksja pytania podsumowujące	samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem rutyny krytycznego myślenia / samoocena pytania sprawdzające / samoocena

			dotyczącymi wolontariatu, stażu i praktyki, – rozumie termin *mobbing* i na podstawie *Kodeksu pracy* podaje uprawnienia, jakie przysługują pracownikowi, który doświadczył mobbingu w miejscu pracy ®, – na podstawie materiałów źródłowych (np. z podręcznika lub *Kodeksu pracy*) wskazuje po trzy przykłady praw i obowiązków pracodawcy ®, – wyszukuje informacje (np. w podręczniku lub internecie) dotyczące co najmniej dwóch sposobów rozwiązania umowy o pracę ®, a także wskazuje prawa pracownika dotyczące okresów wypowiedzenia, – wymienia co najmniej dwa sposoby obrony praw pracowniczych oraz identyfikuje rolę związków zawodowych w tym zakresie,	osób związanych umową zlecenia, umową o dzieło (umowami cywilnoprawnymi) oraz umowami dotyczącymi wolontariatu, stażu i praktyki, – wyjaśnia znaczenie terminu *mobbing* i na podstawie *Kodeksu pracy* podaje uprawnienia, jakie przysługują pracownikowi, który doświadczył mobbingu w miejscu pracy ®, – na podstawie materiałów źródłowych (np. z podręcznika lub *Kodeksu pracy*) wskazuje po cztery przykłady praw i obowiązków pracodawcy ®, – wymienia co najmniej trzy sposoby rozwiązania umowy o pracę ® i wyszukuje informacje (np. w podręczniku lub internecie) dotyczące praw pracownika w zakresie wypowiedzenia, – wymienia co najmniej trzy sposoby obrony	zlecenia, umową o dzieło (umowami cywilnoprawnymi) oraz umowami dotyczącymi wolontariatu, stażu i praktyki, – wyjaśnia znaczenie terminu *mobbing* i na podstawie *Kodeksu pracy* podaje uprawnienia, jakie przysługują pracownikowi, który doświadczył mobbingu w miejscu pracy, oraz obowiązki pracodawcy w tym zakresie ®, – na podstawie materiałów źródłowych (np. tekstów z podręcznika lub *Kodeksu pracy*) krótko omawia po pięć przykładów praw i obowiązków pracodawcy, – wymienia co najmniej cztery sposoby rozwiązania umowy o pracę ® i wyszukuje informacje (np. w podręczniku lub internecie) dotyczące praw pracownika w zakresie wypowiedzenia,	– na podstawie materiałów źródłowych (np. tekstów z podręcznika, aktów prawnych, przykładowych umów) omawia po trzy przykłady praw i obowiązków osób związanych umową zlecenia, umową o dzieło (umowami cywilnoprawnymi) oraz umowami dotyczącymi wolontariatu, stażu i praktyki, – wyjaśnia znaczenie terminu *mobbing* i na podstawie *Kodeksu pracy* omawia uprawnienia, jakie przysługują pracownikowi, który doświadczył mobbingu w miejscu pracy, oraz obowiązki pracodawcy w tym zakresie ®, – na podstawie materiałów źródłowych (np. tekstów z podręcznika lub *Kodeksu pracy*) omawia po sześć przykładów ® praw i obowiązków pracodawcy, – wymienia pięć	– na podstawie materiałów źródłowych (np. tekstów z podręcznika, aktów prawnych, przykładowych umów) analizuje po trzy przykłady praw i obowiązków osób związanych umową zlecenia, umową o dzieło (umowami cywilnoprawnymi) oraz umowami dotyczącymi wolontariatu, stażu i praktyki, – wyjaśnia znaczenie pojęcia *mobbing* i na podstawie *Kodeksu pracy* analizuje uprawnienia, jakie przysługują pracownikowi, który doświadczył mobbingu w miejscu pracy, oraz obowiązki pracodawcy w tym zakresie ®, – na podstawie materiałów źródłowych (np. tekstów z podręcznika lub *Kodeksu pracy*) analizuje po sześć przykładów obowiązków i praw pracodawcy,		

			– wyjaśnia, czym są staż i praktyka i jaka jest ich rola w procesie nabywania umiejętności zawodowych.	praw pracowniczych oraz omawia rolę związków zawodowych w tym zakresie, – wyjaśnia, czym są staż i praktyka i jaka jest ich rola w procesie nabywania umiejętności zawodowych, oraz wymienia po jednej korzyści wynikającej z tych form.	– omawia co najmniej trzy sposoby obrony praw pracowniczych, w tym rolę związków zawodowych w tym zakresie, – odróżnia staż od praktyki i przedstawia ich rolę w procesie nabywania umiejętności zawodowych oraz wymienia po trzy warunki odbywania stażu i praktyki oraz po dwie korzyści wynikające z tych form.	sposobów rozwiązania umowy o pracę i na podstawie materiałów źródłowych (np. w podręczniku lub internecie) analizuje informacje dotyczące praw pracownika w zakresie wypowiedzenia, – omawia co najmniej trzy sposoby obrony praw pracowniczych, w tym rolę związków zawodowych w tym zakresie, – odróżnia staż od praktyki i przedstawia ich rolę w procesie nabywania umiejętności zawodowych oraz wymienia po cztery warunki odbywania stażu i praktyki oraz po trzy korzyści wynikające z tych form.	– omawia pięć sposobów rozwiązania umowy o pracę ® i na podstawie materiałów źródłowych (np. w podręczniku lub internecie) analizuje informacje dotyczące praw pracownika w zakresie wypowiedzenia, – analizuje co najmniej cztery sposoby obrony przed łamaniem praw pracowniczych, w tym rolę i zadania związków zawodowych w tym zakresie, – porównuje staż i praktyki, w tym ich znaczenie w procesie nabywania umiejętności zawodowych, oraz wymienia po pięć warunków odbywania stażu i praktyki oraz po trzy korzyści wynikające z tych form.		

ROZDZIAŁ VI. Organy władzy w RP

PYTANIE WIODĄCE: Jak działa państwo?

Numer lekcji	Wymagania szczegółowe z podstawy programowej P – podstawowe F – fakultatywne DZO – działanie obywatelskie	Zagadnienia/ treści	WYMAGANIA NA POSZCZEGÓLNE OCENY					Proponowane metody i formy pracy	Rekomendacje w zakresie monitorowania osiągnięć uczniów i ich oceniania
			konieczne (dopuszczający) UCZEŃ:	podstawowe (dostateczny) UCZEŃ:	rozszerzające (dobry) UCZEŃ:	dopełniające (bardzo dobry) UCZEŃ:	wykraczające (celujący) UCZEŃ:		
TEMAT LEKCJI: Sejm i Senat Liczba godzin: 1									
6.1	**Uczeń:** (P) V.2) opisuje najważniejsze kompetencje i strukturę władzy ustawodawczej w Rzeczypospolitej Polskiej; analizuje porządek dzienny wybranego posiedzenia Sejmu i Senatu; wyszukuje informacje o wybranym parlamentarzyście ze swojego okręgu i jego aktywności politycznej	struktura władzy ustawodawczej kompetencje (funkcje) Sejmu i Senatu rola Senatu organy Sejmu i Senatu Zgromadzenie Narodowe prace Sejmu informacja publiczna komisje stałe, nadzwyczajne i śledcze działalność posłów	– rozumie strukturę władzy ustawodawczej w Polsce i wyjaśnia, na czym polega dwuizbowość, – w *Konstytucji RP* wyszukuje po trzy przykłady kompetencji Sejmu i Senatu oraz określa, jakie funkcje pozwalają one realizować (ustawodawczą, kontrolną czy kreacyjną), – rozumie, na czym polega prawo obywateli do informacji publicznej, oraz wymienia jeden przykład wykorzystania tego prawa w odniesieniu do władzy ustawodawczej,	– wymienia organy, które tworzą w Polsce władzę ustawodawczą, i wyjaśnia, na czym polega dwuizbowość, – w *Konstytucji RP* wyszukuje po cztery przykłady kompetencji Sejmu i Senatu oraz określa, jakie funkcje pozwalają one realizować (ustawodawczą, kontrolną czy kreacyjną), – rozumie, na czym polega prawo obywateli do informacji publicznej, oraz wymienia dwa przykłady wykorzystania tego prawa w odniesieniu do władzy	– wyjaśnia, na czym polega dwuizbowość, i opisuje strukturę władzy ustawodawczej w Polsce, – w *Konstytucji RP* wyszukuje po cztery przykłady kompetencji Sejmu i Senatu oraz określa, jakie funkcje pozwalają one realizować (ustawodawczą, kontrolną czy kreacyjną), a także omawia po dwa wybrane uprawnienia, – na dwóch przykładach analizuje organizację pracy Sejmu i Senatu ®, – wyjaśnia, na czym	– wyjaśnia, na czym polega dwuizbowość, i analizuje strukturę władzy ustawodawczej w Polsce, a także wskazuje argumenty za funkcjonowaniem wyższej izby parlamentu, – w *Konstytucji RP* wyszukuje po pięć przykładów kompetencji Sejmu i Senatu oraz określa, jakie funkcje pozwalają one realizować (ustawodawczą, kontrolną czy kreacyjną), a także omawia po trzy wybrane uprawnienia, – na dwóch przykładach analizuje organizację	– wyjaśnia, na czym polega dwuizbowość, i analizuje strukturę władzy ustawodawczej w Polsce, a także wskazuje argumenty za funkcjonowaniem wyższej izby parlamentu i przeciwniemu, – w *Konstytucji RP* wyszukuje po sześć przykładów kompetencji Sejmu i Senatu oraz określa, jakie funkcje pozwalają one realizować (ustawodawczą, kontrolną czy kreacyjną), a także omawia po cztery wybrane uprawnienia, – odróżnia Sejm i Senat od	praca z tekstem źródłowym (*Konstytucja RP*) praca z tekstem podręcznika wypowiedź argumentacyjna wyszukiwanie informacji w internecie pytania podsumowujące	pytania metapoznawcze / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem rutyny krytycznego myślenia / samoocena pytania sprawdzające / samoocena

			– wykorzystując źródła internetowe (strony Sejmu), wyszukuje informacje na temat bieżącej działalności Sejmu i aktywności politycznej wybranego posła – podaje po jednym przykładzie działalności sejmowej i aktywności poselskiej.	ustawodawczej – potrafi zastosować tę wiedzę w praktyce, – wykorzystując źródła internetowe (strony Sejmu), wyszukuje informacje na temat bieżącej działalności Sejmu i aktywności politycznej (pracy) wybranego posła – podaje po dwa przykłady działalności sejmowej i aktywności poselskiej.	polega prawo obywateli do informacji publicznej, oraz wymienia trzy przykłady wykorzystania tego prawa w odniesieniu do władzy ustawodawczej – potrafi zastosować tę wiedzę w praktyce, – wykorzystując źródła internetowe (strony Sejmu), wyszukuje informacje na temat porządku dziennego posiedzenia Sejmu i wskazuje przykłady omawianych spraw i przeprowadzonych głosowań (w tym przedstawia ich wyniki), – wykorzystując źródła internetowe (strony Sejmu i Senatu), wyszukuje i analizuje informacje na temat aktywności politycznej wybranego posła – podaje po trzy przykłady działalności sejmowej i aktywności poselskiej.	pracy Sejmu i Senatu oraz posłów i senatorów, wykorzystując materiały internetowe ®, – odróżnia Sejm i Senat od Zgromadzenia Narodowego, podaje różnice między tymi organami ®, – wyjaśnia, na czym polega prawo obywateli do informacji publicznej, oraz wymienia cztery przykłady wykorzystania tego prawa w odniesieniu do władzy ustawodawczej – potrafi zastosować tę wiedzę w praktyce, – wykorzystując źródła internetowe (strony Sejmu), wyszukuje informacje na temat porządku dziennego posiedzenia Sejmu i omawia poruszone w jego trakcie sprawy oraz przeprowadzone głosowania i ich wyniki, – wykorzystując źródła internetowe (strony Sejmu i Senatu), wyszukuje i analizuje	Zgromadzenia Narodowego; analizuje dwie kompetencje Zgromadzenia Narodowego ®, – na przykładach porównuje strukturę, organizację pracy Sejmu i Senatu oraz analizuje organizację pracy posłów i posłanek; wykorzystuje materiały internetowe ®, – wyjaśnia, na czym polega prawo obywateli do informacji publicznej, oraz wymienia pięć przykładów wykorzystania tego prawa w odniesieniu do władzy ustawodawczej – potrafi zastosować tę wiedzę w praktyce, – wykorzystując źródła internetowe (strony Sejmu), wyszukuje informacje na temat porządku dziennego posiedzenia Sejmu i analizuje poruszone w jego trakcie sprawy oraz przeprowadzone głosowania i ich wyniki, – wykorzystując		

						informacje na temat aktywności politycznej wybranego posła; podaje cztery przykłady działalności sejmowej i aktywności poselskiej.	źródła internetowe (strony Sejmu i Senatu), wyszukuje i porównuje informacje na temat aktywności politycznej grupy posłów ze swojego okręgu wyborczego; ocenia, czy ich praca jest zgodna z oczekiwaniami wyborców (ucznia), – wykorzystując stronę internetową Sejmu, analizuje prace wybranej komisji bieżącej kadencji – uwzględnia skład osobowy komisji, omawiane przez nią sprawy i ich znaczenie w kontekście sytuacji uczniów jako obywateli ®.		
TEMAT LEKCJI: Proces legislacyjny **Liczba godzin: 1**									
6.2	**Uczeń:** (P) V.1) na przykładzie wybranej ustawy przedstawia przebieg procesu legislacyjnego w Polsce; wyjaśnia możliwe	inicjatywa ustawodawcza przebieg procesu stanowienia prawa w Polsce (etapy procesu ustawodawczego) wpływ obywateli na proces	– korzystając z oficjalnej strony internetowej Sejmu, na przykładzie prac nad uchwaloną ustawą śledzi przebieg procesu ustawodawczego i wymienia cztery jego elementy/etapy,	– korzystając z oficjalnej strony internetowej Sejmu, na przykładzie prac nad uchwaloną ustawą śledzi przebieg procesu ustawodawczego i wymienia pięć jego elementów/etapów,	– korzystając z oficjalnej strony internetowej Sejmu, na przykładzie prac nad uchwaloną ustawą śledzi przebieg procesu ustawodawczego i wymienia wszystkie jego elementy/etapy,	– korzystając z oficjalnej strony internetowej Sejmu, na przykładzie prac nad uchwaloną ustawą śledzi przebieg procesu ustawodawczego i omawia wszystkie jego elementy/etapy,	– korzystając z oficjalnej strony internetowej Sejmu, na przykładzie prac nad uchwaloną ustawą analizuje przebieg procesu ustawodawczego i tworzy schemat przedstawiający ścieżkę legislacyjną,	praca z tekstem źródłowym (*Konstytucja RP*) praca z tekstem podręcznika wyszukiwanie informacji w internecie	pytania metapoznawcze / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem rutyny krytycznego

	konwencjonalne i niekonwencjonalne formy zaangażowania obywatela w proces stanowienia prawa oraz w miarę możliwości z nich korzysta	stanowienia prawa	– korzystając z oficjalnej strony internetowej Sejmu, wyszukuje informacje na temat ustawy uchwalonej w obecnej kadencji Sejmu lub w kadencji poprzedniej – wskazuje, kto był jej pomysłodawcą, – wyszukuje przykład „projektu obywatelskiego" ustawy i wymienia inną formę zaangażowania obywatela w proces stanowienia prawa.	– korzystając z oficjalnej strony internetowej Sejmu, wyszukuje informacje na temat ustawy uchwalonej w obecnej kadencji Sejmu lub w kadencji poprzedniej – wskazuje, kto był jej pomysłodawcą, jak długo trwał proces legislacyjny od wpłynięcia projektu do ogłoszenia ustawy w *Dzienniku Ustaw RP*, – wyszukuje dwa przykłady projektów ustaw, które są „projektami obywatelskimi", i wymienia dwie inne formy zaangażowania obywatela w proces stanowienia prawa, – identyfikuje terminy: *konsultacje projektów ustaw* oraz *referendum*; wskazuje ich wady i zalety (po jednej).	– korzystając z oficjalnej strony internetowej Sejmu, wyszukuje informacje na temat ustawy uchwalonej w obecnej kadencji Sejmu lub w kadencji poprzedniej – wskazuje, kto był jej pomysłodawcą, jak długo trwał proces legislacyjny od wpłynięcia projektu do ogłoszenia ustawy w *Dzienniku Ustaw RP*, kto i kiedy zgłosił poprawki i czy zostały one przyjęte, – na podstawie materiałów źródłowych (np. z podręcznika) wskazuje, w jaki sposób obywatele mogą złożyć projekt ustawy, oraz wyszukuje dwa przykłady „obywatelskich projektów" ustaw, – wyjaśnia, na czym polegają: konsultacje projektów ustaw, referendum, obywatelska presja; wskazuje ich wady i zalety (po jednej).	– korzystając z oficjalnej strony internetowej Sejmu, wyszukuje informacje na temat ustawy uchwalonej w obecnej kadencji Sejmu lub w kadencji poprzedniej – wskazuje, kto był jej pomysłodawcą, jak długo trwał proces legislacyjny od wpłynięcia projektu do ogłoszenia ustawy w *Dzienniku Ustaw RP*, kto i kiedy zgłosił poprawki i czy zostały one przyjęte; ponadto ocenia przebieg procesu legislacyjnego w tym konkretnym przypadku, – na podstawie materiałów źródłowych (np. z podręcznika) omawia, w jaki sposób obywatele mogą złożyć projekt ustawy, i wskazuje, które elementy procedury obywatelskiej inicjatywy ustawodawczej sprawiają, że jest ona trudna do realizacji, – wyszukuje dwa przykłady „obywatelskich	uwzględniając wszystkie jej elementy/etapy, – korzystając z oficjalnej strony internetowej Sejmu, wyszukuje informacje na temat ustawy uchwalonej w obecnej kadencji Sejmu lub w kadencji poprzedniej – wskazuje, kto był jej pomysłodawcą, jak długo trwał proces legislacyjny od wpłynięcia projektu do ogłoszenia ustawy w *Dzienniku Ustaw RP*, kto i kiedy zgłosił poprawki i czy zostały one przyjęte, jakie było stanowisko Rady Ministrów wobec ustawy, a jakie – stanowisko Prezydenta RP; ponadto ocenia przebieg procesu legislacyjnego w tym konkretnym przypadku, – przedstawia, w jaki sposób obywatele mogą złożyć projekt ustawy – wskazuje, które elementy obywatelskiej procedury inicjatywy ustawodawczej sprawiają, że jest ona trudna do realizacji, i uzasadnia swój wybór, – wyszukuje i omawia	wypowiedź argumentacyjna działanie obywatelskie praca w grupach pytania podsumowujące	myślenia / samoocena obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena

						projektów” ustaw, – wyjaśnia, na czym polegają: konsultacje projektów ustaw, referendum, presja obywatelska na ustawodawcę, protesty i demonstracje – wskazuje po jednej wadzie i zalecie tych form uczestnictwa obywateli w procesie legislacyjnym.	trzy przykłady „obywatelskich projektów” ustaw, a także omawia trzy inne formy zaangażowania obywateli w proces stanowienia prawa – w miarę możliwości stosuje swoją wiedzę w praktyce, – rozważa, z jakich powodów wiele projektów ustaw trafia do tzw. zamrażarki sejmowej, i uzasadnia swoje zdanie na ten temat ®, – wyjaśnia, na czym polegają: konsultacje projektów ustaw, referendum, presja obywatelska na ustawodawcę, protesty i demonstracje – wskazuje po dwie wady i zalety tych form uczestnictwa obywateli w procesie legislacyjnym.		
	(DZO) Udział w symulacji obrad organów władz publicznych lub organizacji międzynarodowej Kryteria oceny DZO: – adekwatności działania do postawionego celu	Przeprowadźcie w klasie symulację procesu legislacyjnego.	– z pomocą nauczyciela określa cel symulacji, – wybiera organ, którego prace będzie odtwarzał – odgrywa przypisaną rolę lub w inny sposób bierze udział w symulacji.	– w prosty sposób określa cel symulacji, – wybiera organ. którego prace będzie odtwarzał, i przedmiot symulacji, – bierze udział w planowaniu symulacji, – prowadzi portfolio	– określa cel symulacji, – wybiera organ, którego prace będzie odtwarzał, i przedmiot symulacji, po czym uzasadnia wybór, – planuje symulację i przygotowuje się merytorycznie do udziału w tym przedsięwzięciu:	– określa cel symulacji i go uzasadnia, – wybiera organ, którego prace będzie odtwarzał, i przedmiot symulacji, po czym uzasadnia wybór – planuje symulację i przygotowuje się merytorycznie do udziału w tym	– określa cele symulacji i je uzasadnia, – wybiera organ, którego prace będzie odtwarzał, i przedmiot symulacji, po czym uzasadnia wybór, – planuje symulację i przygotowuje się merytorycznie do udziału w tym przedsięwzięciu:	działanie obywatelskie	pytania metapoznawcze / samoocena ocena stopniem obserwacja / IZ od N, ocena koleżeńska, pytania sprawdzające / samoocena, IZ od N portfolio obywatelskie

	– stopnia zaangażowania, w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania			dokumentujące działanie.	zapoznaje się z działalnością i zasadami funkcjonowania danego organu, – prowadzi portfolio dokumentujące działanie, – dokonuje samooceny.	przedsięwzięciu: zapoznaje się z działalnością i zasadami funkcjonowania danego organu oraz zbiera informacje na temat przedmiotu, którego dotyczyć będzie symulowany proces legislacyjny, – odgrywa przypisane role, – realizuje plan symulacji, – dokonuje ewaluacji i samooceny, – prowadzi portfolio dokumentujące działanie.	zapoznaje się z działalnością i zasadami funkcjonowania danego organu oraz zbiera informacje na temat przedmiotu, którego dotyczyć będzie symulowany proces legislacyjny, – przygotowuje scenariusz symulacji, – odgrywa przypisane role, – realizuje plan symulacji, – dokonuje ewaluacji i samooceny, – prowadzi portfolio dokumentujące działanie.		
TEMAT LEKCJI: Prezydent RP **Liczba godzin: 1**									
6.3	**Uczeń:** (P) V.3) opisuje najważniejsze kompetencje i pozycję ustrojową Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz analizuje wybrane działania przez niego podejmowane, a także formułuje opinię w ich sprawie	kompetencje Prezydenta RP funkcje głowy państwa prerogatywy Prezydenta RP pozycja ustrojowa Prezydenta RP	– identyfikuje cztery prerogatywy Prezydenta RP i przyporządkowuje je do odpowiednich kategorii (dotyczących władzy ustawodawczej, wykonawczej czy sądowniczej albo funkcji kreacyjnej lub funkcji głowy państwa), – wymienia warunki, jakie należy spełnić, aby zostać Prezydentem RP	– identyfikuje sześć prerogatyw Prezydenta RP i przyporządkowuje je do odpowiednich kategorii (dotyczących władzy ustawodawczej, wykonawczej czy sądowniczej albo funkcji kreacyjnej lub funkcji głowy państwa), – omawia warunki, jakie należy spełnić, aby zostać Prezydentem RP	– wymienia osiem prerogatyw Prezydenta RP i przyporządkowuje je do odpowiednich kategorii (dotyczących władzy ustawodawczej, wykonawczej czy sądowniczej albo funkcji kreacyjnej lub funkcji głowy państwa), – omawia warunki, jakie należy spełnić, aby zostać Prezydentem RP	– wymienia dziesięć prerogatyw Prezydenta RP i przyporządkowuje je do odpowiednich kategorii (dotyczących władzy ustawodawczej, wykonawczej czy sądowniczej albo funkcji kreacyjnej lub funkcji głowy państwa), – omawia warunki, jakie należy spełnić, aby zostać Prezydentem RP	– analizuje osiem prerogatyw Prezydenta RP i przyporządkowuje je do odpowiednich kategorii (dotyczących władzy ustawodawczej, wykonawczej czy sądowniczej albo funkcji kreacyjnej lub funkcji głowy państwa), – omawia warunki, jakie należy spełnić, aby zostać Prezydentem RP	praca z tekstem źródłowym (*Konstytucja RP*) wyszukiwanie informacji w internecie praca z tekstem podręcznika wypowiedź argumentacyjna praca w grupach dyskusja	pytania metapoznawcze / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem rutyny krytycznego myślenia / samoocena obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające /

	i poddaje ją dyskusji		(bierne prawo wyborcze) ®, – wyszukuje na oficjalnej stronie Prezydenta RP bieżące informacje na temat: wet prezydenckich, wizyt zagranicznych, działań Biura Bezpieczeństwa Narodowego – podaje po jednym przykładzie każdej z wymienionych aktywności głowy państwa, – formułuje opinię na temat prawa łaski i w prosty sposób ją uzasadnia.	(bierne prawo wyborcze) ®, – wyszukuje na oficjalnej stronie Prezydenta RP bieżące informacje na temat: wet prezydenckich, wizyt zagranicznych, działań Biura Bezpieczeństwa Narodowego – podaje po dwa przykłady każdej z wymienionych aktywności głowy państwa, – wyjaśnia, jaką rolę odgrywa Prezydent RP w zakresie bezpieczeństwa państwa, i wyszukuje informacje na temat posiedzeń Biura Bezpieczeństwa Narodowego (jakie wydarzenie poskutkowało zwołaniem posiedzenia Biura Bezpieczeństwa Narodowego i kto uczestniczył w obradach), – formułuje opinię na temat prawa łaski i ją uzasadnia dwoma argumentami.	(bierne prawo wyborcze), i wyjaśnia, kiedy odbywa się druga tura wyborów prezydenckich ®, – wyszukuje na oficjalnej stronie Prezydenta RP bieżące informacje na temat wet prezydenckich i wniosków do Trybunału Konstytucyjnego – analizuje dwa przykłady aktywności głowy państwa w procesie legislacyjnym i podaje uzasadnienie odmowy podpisania ustawy lub skierowania jej do TK, – wyjaśnia, jaką rolę odgrywa Prezydent RP w zakresie bezpieczeństwa państwa, i wyszukuje informacje na temat posiedzeń Biura Bezpieczeństwa Narodowego (jakie wydarzenie poskutkowało zwołaniem posiedzenia Biura Bezpieczeństwa Narodowego i kto uczestniczył w obradach),	(bierne prawo wyborcze), i analizuje zasady wyborów prezydenckich, w tym wyjaśnia, kiedy odbywa się druga tura wyborów prezydenckich ®, – wyszukuje na oficjalnej stronie Prezydenta RP bieżące informacje na temat wet prezydenckich i wniosków do Trybunału Konstytucyjnego; formułuje opinię na temat dwóch aktywności głowy państwa w procesie legislacyjnym oraz porównuje uzasadnienia dotyczące odmowy podpisania ustawy i skierowania jej do Trybunału Konstytucyjnego; analizuje pojawiające się w mediach argumenty za zakwestionowanymi ustawami i przeciw nim, – analizuje kompetencje Prezydenta RP w zakresie bezpieczeństwa państwa i polityki zagranicznej; wyszukuje	(bierne prawo wyborcze), i analizuje zasady wyborów prezydenckich, w tym wyjaśnia, kiedy odbywa się druga tura wyborów prezydenckich ®, – wyszukuje na oficjalnej stronie Prezydenta RP bieżące informacje na temat wet prezydenckich i wniosków do Trybunału Konstytucyjnego; formułuje opinię na temat dwóch aktywności głowy państwa w procesie legislacyjnym oraz porównuje uzasadnienia dotyczące odmowy podpisania ustawy i skierowania jej do Trybunału Konstytucyjnego; analizuje pojawiające się w mediach argumenty za zakwestionowanymi ustawami i przeciw nim, – formułuje opinię na temat pozycji ustrojowej Prezydenta RP i ją uzasadnia, – analizuje kompetencje Prezydenta RP w zakresie bezpieczeństwa państwa i polityki	rozmowa na forum klasy pytania podsumowujące	samoocena

					– formułuje opinię na temat prawa łaski, a także podaje po dwa argumenty za utrzymaniem tego prawa i przeciw niemu – zajmuje stanowisko w klasowej dyskusji na ten temat i je uzasadnia.	informacje na temat posiedzeń Biura Bezpieczeństwa Narodowego (cel posiedzenia i uczestnicy) oraz prezydenckiej polityki zagranicznej (np. miejsca i cele spotkań między-państwowych), – formułuje opinię na temat prawa łaski, a także podaje po dwa argumenty za utrzymaniem tego prawa i przeciw niemu – zajmuje stanowisko w klasowej dyskusji na ten temat i je uzasadnia.	zagranicznej; wyszukuje informacje na temat posiedzeń Biura Bezpieczeństwa Narodowego (cel posiedzenia i uczestnicy) oraz prezydenckiej polityki zagranicznej (np. miejsca i cele spotkań międzypaństwowych); formułuje ocenę aktywności Prezydenta RP w obu dziedzinach, – formułuje opinię na temat prawa łaski, a także podaje po dwa argumenty za utrzymaniem tego prawa i przeciw niemu – zajmuje stanowisko w klasowej dyskusji na ten temat i je uzasadnia, a także odnosi się do kontrargumentów innych dyskutantów.		
TEMAT LEKCJI: Rada Ministrów **Liczba godzin: 1**									
6.4	**Uczeń:** (P) V.4) opisuje kompetencje Rady Ministrów oraz rolę służby cywilnej; analizuje bieżące działania wybranego ministerstwa oraz formułuje opinię w ich sprawie	kompetencje Rady Ministrów ministrowie i ministerstwa odpowiedzialność polityczna, odpowiedzialność konstytucyjna wojewoda administracja zespolona	– identyfikuje kompetencje Rady Ministrów i podaje trzy przykłady tych uprawnień, – wykorzystując oficjalne strony internetowe ministerstw oraz Rady Ministrów, ustala, jakimi sprawami zajmują się poszczególni ministrowie;	– wymienia cztery przykłady kompetencji Rady Ministrów, – wykorzystując oficjalne strony internetowe ministerstw oraz Rady Ministrów, ustala, jakimi sprawami zajmują się poszczególni ministrowie; wymienia trzy	– wymienia pięć przykładów kompetencji Rady Ministrów i opisuje trzy spośród tych uprawnień, – wykorzystując oficjalne strony internetowe ministerstw oraz Rady Ministrów, ustala, jakimi sprawami zajmują się poszczególni	– opisuje sześć przykładów kompetencji Rady Ministrów, – wykorzystując oficjalne strony internetowe ministerstw oraz Rady Ministrów, ustala, jakimi sprawami zajmują się poszczególni ministrowie; wymienia trzy	– analizuje siedem przykładów kompetencji Rady Ministrów, – wykorzystując zasoby internetowe (oficjalne strony Rady Ministrów i poszczególnych ministerstw), zapoznaje się informacjami na temat pracy wybranego ministra	praca z tekstem źródłowym (*Konstytucja RP*) wyszukiwanie informacji w internecie praca z tekstem podręcznika wypowiedź argumentacyjna	pytania metapoznawcze / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem rutyny krytycznego myślenia / samoocena obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N,

	i poddaje ją dyskusji	i niezespolona służba cywilna	wymienia dwa kluczowe programy lub projekty realizowane przez wybrane ministerstwa oraz wskazuje ich cele, – wyszukuje informacje na temat obecnego składu Rady Ministrów i wymienia trzy najbardziej rozpoznawane osoby w rządzie, – wie, co to jest korpus służby cywilnej, i podaje trzy przykłady instytucji, których pracownicy wchodzą w skład tego korpusu, – wskazuje organ, który jest przedstawicielem Rady Ministrów w województwie, i podaje dwie inne instytucje należące do terenowej administracji rządowej ®.	kluczowe programy lub projekty realizowane przez wybrane ministerstwa oraz wskazuje ich cele, – wyszukuje informacje na temat obecnego składu Rady Ministrów i wymienia cztery najbardziej rozpoznawane osoby w rządzie, uzasadniając swój wybór, – wie, co to jest korpus służby cywilnej, i podaje cztery przykłady instytucji, których pracownicy wchodzą w skład tego korpusu, – wskazuje organ, który jest przedstawicielem Rady Ministrów w województwie, i podaje trzy inne instytucje należące do terenowej administracji rządowej ®.	ministrowie; wymienia trzy kluczowe programy lub projekty realizowane przez wybrane ministerstwa oraz przedstawia ich cele i efekty, a także formułuje opinię, – wyszukuje informacje na temat obecnego składu Rady Ministrów i wymienia pięć najbardziej rozpoznawalnych osób w rządzie, uzasadniając swój wybór, – wyszukuje w *Konstytucji RP* zapisy dotyczące odpowiedzialności Rady Ministrów i poszczególnych ministrów i wymienia konsekwencje egzekwowane w jej ramach ® , – wymienia pięć przykładów instytucji, których pracownicy wchodzą w skład korpusu służby cywilnej, i wyjaśnia, jaką rolę odgrywa służba cywilna w funkcjonowaniu państwa ®, – wskazuje organ,	kluczowe programy lub projekty realizowane przez wybrane ministerstwo i dokonuje ich analizy – przedstawia ich cele, rezultaty oraz wpływ na życie obywateli oraz formułuje opinię, – wyszukuje informacje na temat obecnego składu Rady Ministrów i wymienia co najmniej sześć najbardziej rozpoznawanych osób w rządzie, uzasadniając swój wybór, – na podstawie materiałów źródłowych (*Konstytucja RP*, tekst z podręcznika) analizuje proces powołania Rady Ministrów w Polsce ®, – wyszukuje w *Konstytucji RP* zapisy dotyczące odpowiedzialności Rady Ministrów i poszczególnych ministrów – określa, jakiego rodzaju jest to odpowiedzialność w poszczególnych sytuacjach, i wymienia	(np. o programach i projektach realizowanych przez nadzorowane przez niego ministerstw) i formułuje opinię na temat jego działalności; analizuje kluczowy program lub projekt wybranego ministerstwa – ocenia efekty i sposób realizacji tego przedsięwzięcia z uwzględnieniem wydatkowania funduszy z budżetu (m.in. na podstawie dwóch opinii ekspertów) i poddaje swoją opinię pod dyskusję, – wyszukuje informacje na temat obecnego składu Rady Ministrów i wymienia osiem najbardziej rozpoznawanych osób w rządzie, uzasadniając swój wybór – przedstawia swoją opinię na temat aktualnego składu RM i dyskutuje o tym na forum klasy, – na podstawie materiałów źródłowych (*Konstytucja RP*, tekst z podręcznika) tworzy schemat procesu powoływania Rady Ministrów w Polsce; ocenia rolę Prezydenta RP i Sejmu	praca w grupach dyskusja rozmowa na forum klasy pytania podsumowujące	ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena

					który jest przedstawicielem Rady Ministrów w województwie; wyszukuje dwie instytucje, które mu podlegają, oraz dwie instytucje należące do rządowej administracji niezespolonej ®.	konsekwencje egzekwowane w jej ramach ® , – wymienia pięć przykładów instytucji, których pracownicy wchodzą w skład korpusu służby cywilnej, i wyjaśnia, jaką rolę odgrywa służba cywilna w funkcjonowaniu państwa, – wskazuje organ, który jest przedstawicielem Rady Ministrów w województwie; wyszukuje trzy instytucje, które mu podlegają, oraz trzy instytucje należące do rządowej administracji niezespolonej ®.	w procedurze trzech kroków i uzasadnia swoje stanowisko w tej sprawie ®, – wyszukuje w *Konstytucji RP* zapisy dotyczące odpowiedzialności Rady Ministrów i poszczególnych ministrów – określa, jakiego rodzaju jest to odpowiedzialność w poszczególnych sytuacjach, i wymienia konsekwencje egzekwowane w jej ramach; porównuje odpowiedzialność indywidualną i solidarną ®, – wymienia pięć przykładów instytucji, których pracownicy wchodzą w skład korpusu służby cywilnej, i analizuje, rolę, jaką służba cywilna odgrywa w funkcjonowaniu państwa, – wskazuje organ, który jest przedstawicielem Rady Ministrów w województwie; wyszukuje cztery instytucje, które mu podlegają, oraz cztery instytucje należące do rządowej administracji niezespolonej ®.		

TEMAT LEKCJI: Władza sądownicza **Liczba godzin: 2**									
6.5	**Uczeń:** (P) V.5) opisuje strukturę władzy sądowniczej (Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne i sądy wojskowe, Trybunał Konstytucyjny i Trybunał Stanu) i wyjaśnia jej funkcje oraz znaczenie dla obywatela	struktura władzy sądowniczej sądy powszechne sądy wojskowe sądy administracyjne rodzaje sądów powszechnych (rejonowe, okręgowe, apelacyjne) apelacja dwuinstancyjność rodzaje sądów administracyjnych – NSA, WSA Sąd Najwyższy niezawisłość sędziów niezależność sądów Trybunał Konstytucyjny, skarga konstytucyjna Trybunał Stanu	– identyfikuje elementy władzy sądowniczej w Polsce i rozumie, że tworzą one określoną strukturę, – odnajduje sądy rejonowy oraz okręgowy/apelacyjny właściwe dla jego miejsca zamieszkania ® , – rozumie terminy: *niezawisłość sędziowska* i *niezależność sądów* oraz wyszukuje je w *Konstytucji RP* ®, – rozumie, jaka jest funkcja władzy sądowniczej, i wyjaśnia na przykładzie, jakie ma ona znaczenie dla obywatela; – rozumie termin *apelacja*.	– wymienia elementy władzy sądowniczej w Polsce i rozumie, że tworzą one określoną strukturę, – rozróżnia sądy powszechne, wojskowe i administracyjne i podaje przykład sądu każdego rodzaju, – wyszukuje informacje na temat Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu ®, – wyszukuje sądy rejonowy, okręgowy i apelacyjny właściwe dla jego miejsca zamieszkania ®, – definiuje terminy: *niezawisłość sędziowska* i *niezależność sądów* oraz wyszukuje je w *Konstytucji RP* ®, – identyfikuje po jednym zadaniu SN, TK i TS oraz wskazuje, gdzie składa się skargę konstytucyjną, – wymienia funkcje	– opisuje elementy władzy sądowniczej w Polsce i rozumie, że tworzą one określoną strukturę, w tym wskazuje na zasadę dwuinstancyjności postępowania, – rozróżnia sądy powszechne, wojskowe i administracyjne i podaje po jednym przykładzie spraw rozpatrywanych przez sądy każdego rodzaju, – wyszukuje sądy rejonowy, okręgowy i apelacyjny właściwe dla jego miejsca zamieszkania, a także wie, jak korzystać z serwisów internetowych wskazanych sądów ®, – identyfikuje kroki, które należy podjąć, aby sąd administracyjny rozpatrzył daną sprawę, oraz wyszukuje informacje na ten temat ®, – omawia zagadnienia	– opisuje strukturę władzy sądowniczej w Polsce, w tym tłumaczy działanie zasady dwuinstancyjności postępowania, – rozróżnia sądy powszechne, wojskowe i administracyjne, i podaje po dwa przykłady spraw rozpatrywanych przez sądy każdego rodzaju, – wyszukuje sądy rejonowy, okręgowy i apelacyjny właściwe dla jego miejsca zamieszkania, a także korzysta z serwisów internetowych wskazanych sądów ®, – wymienia kroki, jakie należy podjąć, aby sąd administracyjny rozpatrzył daną sprawę, oraz wyszukuje informacje na ten temat potrzebne w konkretnej sprawie ®, – analizuje zagadnienia	– przedstawia i analizuje strukturę władzy sądowniczej w Polsce, w tym działanie zasady dwuinstancyjności postępowania, – rozróżnia sądy powszechne, wojskowe i administracyjne i podaje po trzy przykłady spraw rozpatrywanych przez sądy każdego rodzaju, – wyszukuje sądy rejonowy, okręgowy i apelacyjny właściwe dla jego miejsca zamieszkania, i omawia ich kompetencje w zakresie orzekania; korzysta z serwisów internetowych wskazanych sądów, by znaleźć informacje potrzebne w konkretnych okolicznościach ®, – omawia kroki, jakie należy podjąć, aby sąd administracyjny rozpatrzył daną sprawę, oraz wyszukuje informacje na ten temat potrzebne w konkretnej sprawie ®, – porównuje ze sobą	praca z tekstem źródłowym (*Konstytucja RP*) wyszukiwanie informacji w internecie notatka studium przypadku praca z tekstem podręcznika działanie obywatelskie pytania podsumowujące	pytania metapoznawcze / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena stopniem rutyny krytycznego myślenia / samoocena obserwacja (pracy zespołowej) / IZ od N, ocena koleżeńska pytania sprawdzające / samoocena

				władzy sądowniczej i wyjaśnia na dwóch przykładach, jakie ma ona znaczenie dla obywateli, – definiuje termin *apelacja*.	niezawisłości sędziowskiej i niezależności sądów, w tym podaje po dwa przykłady gwarancji przestrzegania tych zasad ®, – identyfikuje po jednym zadaniu SN, TK i TS oraz wskazuje, gdzie składa się skargę konstytucyjną, gdzie – kasację, a gdzie – skargę kasacyjną, – wymienia funkcje władzy sądowniczej i na dwóch przykładach omawia rolę, jaką odgrywa ona w funkcjonowaniu państwa i życiu obywateli, – definiuje termin *apelacja*.	niezawisłości sędziowskiej i niezależności sądów, w tym kwestię prawnych gwarancji przestrzegania tych zasad – podaje po trzy przykłady tych gwarancji ®, – omawia po dwa zadania SN, TK i TS oraz wskazuje, gdzie składa się skargę konstytucyjną, gdzie – kasację, a gdzie – skargę kasacyjną, – omawia funkcje władzy sądowniczej i analizuje na dwóch przykładach jej znaczenie dla funkcjonowania państwa demokratycznego i dla obywateli, – definiuje termin *apelacja*.	niezawisłość sędziowską i niezależność sądów – przedstawia funkcję tych zasad w systemie prawa oraz podaje po cztery przykłady gwarancji ich przestrzegania ®, – porównuje zadania SN, TK i TS oraz wskazuje, gdzie składa się skargę konstytucyjną, gdzie – kasację, a gdzie – skargę kasacyjną, – omawia funkcje władzy sądowniczej i analizuje na trzech przykładach jej znaczenie dla funkcjonowania państwa demokratycznego i dla obywateli, – wyjaśnia, czym jest apelacja, i wskazuje, do których sądów się ją składa.		
	(DZO) Udział w rozprawie sądowej w charakterze publiczności Kryteria oceny DZO: – adekwatności działania do postawionego celu – stopnia zaangażowania,	Wybierz się – indywidualnie lub w grupie kolegów i koleżanek – na rozprawę do najbliższego sądu rejonowego. Porządek spraw w danym dniu najczęściej można sprawdzić w wyszukiwarce dostępnej na stronie internetowej	– organizuje działanie z pomocą nauczyciela lub koleżanek i kolegów, – bierze udział w rozprawie.	– organizuje działanie z pomocą nauczyciela lub koleżanek i kolegów, – przygotowuje się do udziału w rozprawie, zbiera niezbędne informacje, – bierze udział w rozprawie.	– samodzielne organizuje wizytę w sądzie, – przy wsparciu nauczyciela uzyskuje zgodę na udział w rozprawie, jeśli jest ona wymagana, – przygotowuje się do udziału w rozprawie, zbiera niezbędne informacje,	– samodzielne organizuje wizytę w sądzie, – przy wsparciu nauczyciela uzyskuje zgodę na udział w rozprawie, w tym pisze wymagane pisma, – przygotowuje się do udziału w rozprawie, zbiera niezbędne	– samodzielne organizuje wizytę w sądzie, – samodzielnie uzyskuje zgody na udział w rozprawie, jeśli są one wymagane, w tym przygotowuje niezbędne pisma i dokumenty, – przygotowuje się do udziału w rozprawie pod względem	działanie obywatelskie	pytania metapoznawcze / samoocena ocena stopniem obserwacja / IZ od N, ocena koleżeńska, pytania sprawdzające / samoocena portfolio obywatelskie

	w tym ilości włożonej pracy – skuteczności działania	danego sądu – większość z nich jest jawna, a zatem mogą odbywać się w obecności publiczności. Wybierz jedną ze spraw rozpatrywanych w interesującym Cię wydziale sądu (karnym, cywilnym) i wciel się w rolę obserwatora posiedzenia. Sporządź notatkę ze swojej wizyty i podziel się swoimi obserwacjami na forum klasy. Przedstaw, czego dotyczyła sprawa rozpatrywana przez sąd, z jakich elementów składa się rozprawa, kto brał w niej udział, w jaki sposób sędzia zadbał o zachowanie bezstronności.			– bierze udział w rozprawie, – prowadzi portfolio dokumentujące przebieg działania.	informacje, – bierze udział w rozprawie, – dokumentuje swój udział w przygotowaniach do wizyty w sądzie i w samej rozprawie, – prowadzi portfolio dokumentujące przebieg działania.	merytorycznym i formalnym (np. zapoznaje się z zasadami zachowania i ubioru), zbiera informacje o przedmiocie danej rozprawy, – dokumentuje swój udział w przygotowaniach do wizyty w sądzie i w samej rozprawie, w tym przedstawia całe przedsięwzięcie w krótkim reportażu lub w notatce, – prowadzi na bieżąco portfolio dokumentujące przebieg działania.		

TEMAT LEKCJI: Trójpodział władzy **Liczba godzin: 1**									
6.6	**Uczeń:** (P) V.6) na przykładzie ustroju III Rzeczypospolitej Polskiej uzasadnia	zasada trójpodziału władzy aspekty trójpodziału władzy: funkcjonalny	– wyjaśnia, na czym polega trójpodział władzy, i wymienia jedno z czterech założeń tej koncepcji, – wymienia jedną	– wyjaśnia, na czym polega trójpodział władzy, i wymienia dwa z czterech założeń tej koncepcji, – wymienia dwie	– wyjaśnia, na czym polega trójpodział władzy, i wymienia trzy z czterech założeń tej koncepcji, – wymienia dwie	– wyjaśnia, na czym polega trójpodział władzy, i wymienia cztery założenia tej koncepcji, – omawia aspekty funkcjonalny	– wyjaśnia, na czym polega trójpodział władzy i skąd pochodzi ta koncepcja, wymienia jej cztery założenia, – porównuje aspekty	praca z tekstem źródłowym (*Konstytucja RP*) wyszukiwanie informacji w internecie	pytania metapoznawcze / samoocena zadania sprawdzające / ocena koleżeńska, IZ od N lub ocena

	znaczenie podziału i równowagi władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej dla demokratycznego charakteru państwa; na wybranym przykładzie omawia kontrowersje związane z trójpodziałem władzy, przytaczając argumenty różnych stron sporu	i organizacyjny geneza koncepcji podziału władzy trójpodział władzy a demokracja wyzwania związane z trójpodziałem władzy	konstytucję Polski sprzed 1997 r., w której zastosowano zasadę trójpodziału władz ®, – na podstawie materiałów źródłowych (*Konstytucji RP*, tekstów w podręczniku) identyfikuje trzy elementy polskiego systemu politycznego, które świadczą o współdziałaniu (odziaływaniu na siebie) i wzajemnej kontroli (hamowaniu się) poszczególnych władz.	konstytucje Polski sprzed 1997 r., w których zastosowano zasadę trójpodziału władz ®, – na podstawie materiałów źródłowych (*Konstytucji RP*, tekstów w podręczniku) wymienia cztery elementy polskiego systemu politycznego, które świadczą o współdziałaniu (odziaływaniu na siebie) i wzajemnej kontroli (hamowaniu się) poszczególnych władz.	konstytucje Polski sprzed 1997 r., w których zastosowano zasadę trójpodziału władz, oraz jedną ustawę zasadniczą, w której ta zasada nie została uwzględniona ®, – na podstawie materiałów źródłowych (*Konstytucji RP*, tekstów w podręczniku) wymienia pięć elementów polskiego systemu politycznego, które świadczą o współdziałaniu (odziaływaniu na siebie) i wzajemnej kontroli (hamowaniu się) poszczególnych władz – dwa z nich analizuje, rozstrzygając, czy dotyczą one procesu legislacyjnego, powoływania i funkcjonowania Rady Ministrów czy sprawowania wymiaru sprawiedliwości, – na podstawie materiału źródłowego (tekstu z podręcznika) wymienia dwa wyzwania, które wynikają współcześnie z trójpodziału	i organizacyjny trójpodziału władzy ®, – wymienia dwie konstytucje Polski sprzed 1997 r., w których zastosowano zasadę trójpodziału władz, oraz dwie ustawy zasadnicze, w których tej zasady nie uwzględniono ®, – na podstawie materiałów źródłowych (*Konstytucji RP*, tekstów w podręczniku) wymienia sześć elementów polskiego systemu politycznego, które świadczą o współdziałaniu (odziaływaniu na siebie) i wzajemnej kontroli (hamowaniu się) poszczególnych władz – trzy z nich analizuje, rozstrzygając, czy dotyczą one procesu legislacyjnego, powoływania i funkcjonowania Rady Ministrów czy sprawowania wymiaru sprawiedliwości, – na podstawie materiału źródłowego (tekstu z podręcznika) wymienia trzy	funkcjonalny i organizacyjny trójpodziału władzy ®, – porównuje konstytucje Polski sprzed 1997 r., w których zastosowano zasadę trójpodziału władz, i te, w których tej zasady nie uwzględniono, – na podstawie materiałów źródłowych (*Konstytucji RP*, tekstów w podręczniku) wymienia osiem elementów polskiego systemu politycznego, które świadczą o współdziałaniu (odziaływaniu na siebie) i wzajemnej kontroli (hamowaniu się) poszczególnych władz – cztery z nich analizuje, rozstrzygając, czy dotyczą one procesu legislacyjnego, powoływania i funkcjonowania Rady Ministrów czy sprawowania wymiaru sprawiedliwości, – na podstawie materiału źródłowego (tekstu z podręcznika) wymienia cztery	wypowiedź argumentacyjna praca z tekstem podręcznika pytania podsumowujące	stopniem rutyny krytycznego myślenia / samoocena pytania sprawdzające / samoocena

					władzy, i formułuje propozycję rozwiązania problemów z przestrzeganiem tej zasady.	wyzwania, które wynikają współcześnie z trójpodziału władzy, i formułuje propozycję rozwiązania problemów z przestrzeganiem tej zasady, – wyraża swoje stanowisko wobec stwierdzenia: *Nadużyciem jest utrzymywać, że partykularne interesy zwycięskiej partii zawsze odzwierciedlają rzeczywiste dobro suwerena –* i formułuje po dwa argumenty potwierdzające tę tezę i jej przeczące.	wyzwania, które wynikają współcześnie z trójpodziału władzy, i formułuje dwie propozycje rozwiązania problemów z przestrzeganiem tej zasady, – wyraża swoje stanowisko wobec stwierdzenia: *Nadużyciem jest utrzymywać, że partykularne interesy zwycięskiej partii zawsze odzwierciedlają rzeczywiste dobro suwerena –* i formułuje po trzy argumenty potwierdzające tę tezę i jej przeczące.		